

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Sionismus

Zionism

Vedoucí práce: Mgr. David Biernot, Th.D.

Autor: Michal Müller

2013

Poděkování:

Zde bych chtěl poděkovat panu Mgr. Davidu Biernotovi, Th.D. za vedení mé diplomové práce a jeho rady a doplnění.

V neposlední řadě patří i mé díky mé partnerce a synovi, kteří museli snášet mé brblání během psaní a za jejich pomoc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce, pokud bude o ni projevem zájem, byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 16.7.2013

Anotace:

Má práce pojednává o průběhu dějin sionismu po založení Izraelského státu. Jako o klíčovou osobu ke vzniku židovského státu se opírám o Theodora Herzela, který pro mě byl hlavním hybatelem této myšlenky. Práce je zaměřena jako historický nástin významné epochy vzniku židovského národa.

Klíčová slova:

Sionismus, Theodor Herzl, Židovský stát, Světová sionistická organizace, nacionalismus

Annotation:

My thesis deals with the course of Zionism history after establishment of Israel State. The key person for the creation of the Jewish state is Theodor Herzl, who - for me - was the main idea mover. The thesis laid out as a historical outline of the significant period of creation of the Jewish nation.

Keywords:

Zionism, Theodor Herzl, Jewish state, The World Zionist Organization, nationalism

Obsah:

1 Úvod.....	str.6
2 Historie.....	str.10
2.1 Theodor Herzl – Utopie se mění ve skutečnost.....	str.19
2.2 Snahy a útrapy.....	str.24
2.3 Cesta sionismu po Herzlově smrti.....	str.27
2.4 Boj o jazyk.....	str.30
2.5 První světová válka.....	str.32
2.6 Situace po 1.světové válce.....	str.37
2.7 Sionismus v konfrontaci s židovským náboženstvím.....	str.43
2.8 Arabové a sionismus.....	str.45
2.9 Dvacátá léta.....	str.50
3 Čtvrtá přistěhovalecká vlna.....	str.52
3.1 Třicátá léta.....	str.54
3.2 Nástup nacismu.....	str.55
3.3 Sionistická organizace po konci války.....	str.59
3.4 Situace před vznikem izraelského státu.....	str.61
3.5 Sionistická organizace po ustanovení státu.....	str.66
3.6 Ortodoxní pohled na sionismus.....	str.68
4 Doslov.....	str.70
5 Zionism – Abstract.....	str.71
6 Seznam použité literatury.....	str.72

1. Úvod

Nápad se sepsáním práce na téma sionismus přišel ve chvíli, kdy se mi dostala do ruky kniha Michaela Kruppa „Sionismus a stát Izrael“. Jeho dílo mě naprosto pohltilo. Člověk se dostal prostřednictvím dějinného komentáře do jedné z podstatných částí moderních dějin židovského národa, které vedly k založení židovského státu. Tato kniha vedla k tužbě po větších vědomostech a nalezení dalších detailů. Takže jsem se prostřednictvím přípravy na tuto diplomovou práci vydal po stopách sionismu a jeho historického příběhu. Snažím se v tuto práci pojmout jako historickou událost. Tento pohled je mi bližší, než například pohled politický, který pojal Colin Chapman ve své knize „Čí je země zaslíbená“.

Sionismus byl jedním z mnoha národních hnutí, která vznikla koncem 19. století na různých místech, přesto jeho kořeny sahají hluboko do minulosti, až do období antiky, a obsahuje i myšlenku nacionalismu. Název *SIONISMUS* navrhl židovský spisovatel Nathan Birnbaum, který pocházel z Vídně. Odvozen byl od slova *Sión*, což je jedno z biblických jmen Jeruzaléma. Po celém světě vznikají národně obrozenecké spolky a s požadavkem o politické zrovnoprávnění a časem osamostatnění postupně vystupuje spousta uskupení. Stejně jako v tehdejšímu Českém království vznikla potřeba zajistit česky mluvícímu obyvatelstvu kulturní, vzdělávací a politické instituce vycházející z představy společných dějin a duchovní spřízněnosti, vyvstal tentýž požadavek téměř o sto let později u Židů. Cesta židovského nacionalismu byla ovšem mnohem svízelnější. Na rozdíl od Čechů neobývali jednotné teritorium, nemluvili jedním jazykem a nebyli ani kulturně jednotní - celé generace žijící např. v Rusku měly přece jen odlišný styl života než řekněme Židé z Porýní. Pojtkem všech Židů byly společné náboženství, judaismus, a izolace, ve které je držel nepřívětivý postoj prakticky celé Evropy. S těmito problémy se muselo vyrovnat vznikající židovské "národní obrození." Situace, ve které se nacházelo, neumožňovala standardní řešení, po jakých sahala jiná nacionalistická hnutí. Sionismus je náboženský pojem, který pojmenovává židovské hnutí usilující o znovuzrození židovského domova. Pojem „sionismus“ se začal užívat teprve později. Poprvé se objevil ve spisu Nathana Birnbauma „Národní obrození“ (*Die nationale Wiedergeburt*).

Židovský nacionalismus byl spojený s touhou po vytvoření vlastním státu. Sionismus (heb.*cijonut*) se zrodil již o něco dříve než nacionalismus v arabském světě. Jeden z důvodů jeho vzniku v evropském židovském prostředí byl ten, že světské myšlenky liberalismu a osvícenství, které tak výrazně zapustily kořeny v Evropě v 19. století, měly daleko jednodušší cestu do světa evropských židovských myslitelů než do zkostnatělých struktur Osmanské říše. Ta v druhé polovině 19. století stále ovládala výraznou část

blízkovýchodního světa, kde žily velké židovské komunity. Sionismus byl také reakcí na antisemitismus, který se vyskytoval takřka po celé Evropě v 19. století. Antisemitismu nebyl jen otázkou 19. Století, ale i předchozích období. Židé, kteří žili v prostředí arabsko-muslimských komunit, nebyli v průběhu dějin zdaleka tolik vystaveni antisemitským tlakům jako jejich souvěrci na území křesťanské Evropy. Sionismus je tak možné chápat nejen jakožto promítnutí evropského nacionalismu do židovského prostředí, ale i jako reakci na evropský antisemitismus a snahu o popření židovských asimilačních tendencí. Jeho hlavním cílem se stalo vybudování či obnovení židovského státu.

„Myslím, že rozumím antisemitismu, který je mnohonásobně komplikované hnutí. Pozoruji toto hnutí jako Žid, ale bez nenávisti a strachu. Věřím, že poznávám, co je v antisemitismu hrubý vtip, sprostá a nízká závist, zděděný předsudek, náboženská netrpělivost, ale také co v tom je jako domnělá sebeobrana. Nepovažuji židovskou otázku ani jako sociální natož náboženskou, i když se tak či onak jeví. Je to otázka národnostní, a abychom ji vyřešili, musíme jí v první řadě učinit politickou, světovou otázkou, která bude pro radu kulturních národů k řešení. Jsme národ, Národ.“¹

Za hlavního myslitele sionismu je označován vídeňský novinář Theodor Herzl (1860-1904), maďarský Žid, působící jako novinář rakouských novin ve Francii. Původně zastával stanovisko, že Židé by se měli asimilovat s kulturami, ve kterých žijí. Názor změnil po Dreyfusově aféře (probíhající v letech 1894-1904), kdy byl ve Francii bez důkazů odsouzen dělostřelec židovského původu za vlastizradu k doživotí. Trvalo pět let, než byl amnestován, a dalších sedm, než byl rehabilitován. Nepřátelský postoj francouzské Třetí republiky, ale i zprávy o sílícím antisemitismu ve Vídni a pogromech ve východní Evropě přivedlo Herzla k názoru, že asimilace je nemožná, že je třeba zajistit Židům vlastní stát. R. 1886 napsal knihu „Židovský stát," kde manifestuje myšlenku o společném státě Židů jako jedinou naději pro celý národ. Rok na to vznikla na Herzlův popud Světová sionistická organizace (dále jen SO), reprezentující názory městské buržoasie. Ve východní Evropě se téhož roku (1897) začínají organizovat židovští pracovníci továren a námezdní dělníci do sociálně demokratické organizace Bund (Všeobecný židovský svaz v Litvě a Polsku a Rusku), která alespoň zpočátku nekladla důraz na vlastní historicky podmíněný stát. Podobný proces můžeme najít i v našem obrození. O autonomii a později samostatnost Čech usilovala právě buržoasie, naopak sociální demokraté v duchu nadnárodního programu, kladoucího důraz na stavovskou solidaritu, usilovali do poslední chvíle o zachování Rakouska-Uherska!

1/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat, Versuch einer modernen Lösung der Judenfrage*. Zürich: Manesse Verlag, 1988. s. 116. ISBN 3-7175-4055-6. str.14

Zpět k sionismu - první sionistický sjezd usiloval pouze o „zřízení veřejnoprávně zajištěné domoviny pro židovský národ v Palestině," čímž SO de facto uznala tamější nadvládu Turecka. To bylo poněkud slevení oproti původnímu Herzlově manifestu. SO se oficiálně zavázala respektovat palestinské Araby, neviděla v nich tehdy žádný problém. Dnes se to zdá až paradoxní, že právě tento faktor podkopával sionistické tvrzení, že teprve ve vlastním státu naleznou Židé klid a bezpečí.

T. Herzl nebyl však zdaleka jeho jediným protagonistou a jeho myšlenky dokonce nebyly ani nijak zvlášť originální. Již v roce 1839 navrhl v Londýně židovský filantrop Sir Moses Chajim Montefiore (1784-1885) vybudování židovského státu. Své teoretické vize na toto téma publikovali také dávno před Herzlem sionističtí myslitelé Moses Hess (1812-1875), Leo Pinsker (1821-1891) a další. V roce 1878, tedy osmnáct let před vydáním Herzlova klíčového díla, byla v Palestině vybudována první sionistická osada – *Petach Tikva*. Ve stejné době vznikaly i první sionistické organizace jako *Chovevej Cion*, „Milovníci Sionu“, a *Bilujim*. Jak uvádí Šlomo Avineri, byl to on, kdo „proměnil sionistické řešení z okrajového jevu židovského života v součást celosvětové politiky – a tím nepřestalo být dodnes“. Událost, která Herzla ovlivnila asi nejvíce, byl „soudní proces“ s kapitánem Dreyfusem. Tento francouzský důstojník židovského původu byl pod tlakem převládajících antisemitských nálad obviněn z vlastizrady. Herzl, jenž sám slyšel davy skandující „Smrt Židům!“, usoudil, že není pro Židy lepšího řešení než masová emigrace do země, která by se mohla stát jejich domovem. Své myšlenky publikoval vzápětí ve své nejznámější knize *Židovský stát* (1896). Založil také Světovou sionistickou organizaci. Herzl uvažoval o tom, kde by mohl být židovský stát potencionálně zřízen. Není bez zajímavosti, že kromě Palestiny bral v potaz také Argentinu, Kypr, Kongo nebo Ugandu. Právě na těchto úvahách lze dobře ilustrovat původní sekulární myšlenku sionismu, pro kterou – i přes biblickou tradici – nebylo zpočátku rozhodující, kde se má budoucí židovský stát nacházet. Myšlenka židovského státu v Palestině však brzy převážila. Stalo se tak na Prvním sionistickém kongresu v Basileji (1897), který Herzl rovněž zorganizoval a na kterém byl přijat Basilejský program. Ten deklaroval snahu o „veřejně a legálně získanou domovinu v Palestině pro židovský lid“. Herzl získal pro tento projekt dokonce podporu německého císaře Viléma II. (1859-1941), načež se zaměřil na vyjednávání s osmanským panovníkem, který v té době ovládal palestinské území. Poté, co se však Herzlovi nepodařilo dosáhnout se sultánem Abdulhamidem II. (1842-1918) kompromisu, císař od své podpory ustoupil. Za této situace dostali sionisté další šanci na realizaci svého projektu až během první světové války.

Židé byli mnohokrát za svoji existenci utlačováni ve své vlastní zemi, a však to nedokázalo zlomit jejich lásku k jejich zemi zaslíbené a návratu zpět do ní. Čím tíživější byl útisk Židů v Palestině a čím více Židů muselo svou zemi opustit, tím větší byla jejich touha po návratu. V modlitbě osmnácti proseb, hlavní židovské modlitbě, se Židé třikrát denně modlí:

„Zatrub na velký roh k našemu osvobození, pozvedni korouhev a shromáždí všechny vyhnané, přived' nás dohromady ze všech koutů světa. Bud' veleben, Bože, jenž shromažďuješ vyhnané svého lidu! Slituj se a navrať se zpět do svého města Jeruzaléma, zůstavej v něm, vystavěj jej v našich dnech, ať trvá věčně, a postav v něm Davidův trůn. Bud' veleben, Bože, jenž buduješ Jeruzalém! Kéž naše oči uzří, až se ve slitování navrátíš na Sion. Veleben bud', Bože, jenž se vracíš svou přítomností na Sion!“²

A po každém svátku *Pesach* si při loučení všichni říkají:

„Příští rok v Jeruzalémě“.³

Židovská mesianská hnutí mají společnou myšlenku, že Mesiáš přes všechny úklady, které mu nastraží nepřátelé, přivede po světě roztroušený lid zpět do jejich vlasti a Abrahamův Bůh pak bude nad nimi vládnout.

„Učení kabaly je shrnuto v knize Zohar: Šechina, Boží přebývání, je nebeským obrazem národa a země Izrael, proto národ a Země patří neodlučně k sobě. Co potká jednoho, to se projeví u druhého. Když Izrael musel opustit svou Zemi, proměnila se v poušť. Tím, že národ a Země jsou od sebe odtrženy, rozštěpilo se i Boží přebývání. A jelikož je Izrael středem a cílem světových dějin, je roztržen i celý svět. Zachráněn bude až při znovusjednocení národní pospolitosti s izraelskou Zemí. Potom se i Bůh znovu sjednotí se svým obrazem, do něhož vstoupil.“⁴

2/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1999. s. 242. ISBN 80-7021-265-9. str. 20

3/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 20

4/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 21

2. Historie

Turecko bylo záchytnou zemí pro Židy prchající z Evropy. V roce 1517 se v Palestině vytvořily pro židovské přistěhovalce dobré podmínky, i když osmanská říše masové přistěhovalectví nepřipouštěla. Od tohoto okamžiku už naděje na židovský stát na území Palestiny nikdy neuhaslá. Byla přiživována touhou po návratu do země zaslíbené, která byla židovskému národu dána Bohem a zaslíbena již Abrahamovi.

„Tvému potomstvu dávám tuto zemi od řeky Egyptské až k řece Eufratu, zemi Kénijců, Kenazejců a Kadmónců, Chetejců, Perizejců a Refájců, Emorejců, Kenaanců, Girgašejců a Jebúsejců.“⁵

Prvním, kdo se tuto myšlenku snažil uskutečnit, byl Josef Naší. Jeho rodiče byli vyhnáni roku 1492 ze Španělska. On požádal Benátskou republiku, aby mu přenechala jeden z ostrovů, který byl pod její správou, aby se zde mohli Židé usídlit a založit tak novou kolonii. Jeho plány však ztroskotaly. Josef Nasi vstoupil do tureckých služeb a roku 1566 se stal vévodou z Naxu. Od sultána dostal darem za své služby poničené město Tiberiadu u Genezaretského jezera a šest přilehlých obcí. Znovu darovanou Tiberiadu vystavěl, zasadil stromy a měl v plánu, že židovská kolonie vznikne zde a založí na tomto území svůj stát. Tato myšlenka ovšem narazila na odpor arabů, který této myšlence učinil přítrž.

„David Reubeni, proslulý židovský dobrodruh, rozčílil evropské židovstvo tím, kolem roku 1530 přišel s návrhem na ovládnutí Palestiny prostřednictvím núbijského vojska. O svých plánech jednal s papežem a s knížaty.“⁶

Samozřejmě pokud se bavíme o historii sionismu, nesmíme opomenout její předchůdce. Mezi tyto předchůdce sionismu patří například Moses Hess (1812-1875). Byl to jeden z prvních vůdčích činitelů moderního sionismu. Připravoval cestu Karlu Marxovi, na které ho i doprovázel, brzy se ale od něj oddělil. Na rozdíl od Marxovi zůstal Hess hluboce věřícím Židem. Jeho socialistické myšlenky byly vědomě ovlivněny židovskou etikou. Ve svém stěžejním díle z roku 1862 „Řím a Jeruzalém“ ostře protestuje proti asimilaci, která by mohla zadusit lid.

5/ Gn 15, 18 – 21

6/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str.22

„Ve své koncepci náboženského socialismu spatřoval Hess židovství a světové dějiny v těsném sepětí. Viděl tu povstávat vykoupení lidstva, jež se naplní ve vykoupení a osvobození národů. Proto musí procitnout i židovský národ: k tomu potřebuje svou Zemi, kterou dostal za dědictví. Bez své Země nemůže Izrael existovat jako normální národ. Židovský mesiášský ideál není duchovního a mimosvětského rázu, nýbrž je zaměřen zcela pozemsky. Království Boží má nastat tady na této zemi. Proto potřebuje židovský národ k jeho uskutečnění Zemi.“⁷

Svémi oponenty nazýván „komunistický rabín“ však zůstal osamělým hlasem. Hess se objevil příliš brzy pro západní židovský svět. Jeho smrt zůstala nepovšimnuta, a další generace na něj brzy zapomenuly.

Východ nebyl pod vlivem emancipace, jelikož zde nedoznala emancipace většího významu, neboť byla hlavně odmítnuta v náboženských kruzích. Ty zachovaly, oproti Západu, silnější touhu po Sionu. To se projevovalo i z venčí. Rabín Jehuda Alkalaj ze Semlinu (1792-1878)⁸ v roce 1834 vedl svůj spis *Šema Jisrael* („Slyš Izraeli“), který můžeme nazvat jako předzionistický. Je zde tvrzeno:

„...že zakořenění v Zemi a návrat k hebrejštině přivedí vykoupení a obrození židovského národa, a to nejen náboženské, nýbrž i politické.“⁹

Rabín Cvi Kališer (1795-1874)¹⁰ napsal roku 1861 v Thornu svoji první „sionistickou“ práci *Dříšat Cion* („Hledání Sionu“). Uvádí myšlenku na založení jednoho náboženského centra. Nechce, aby se židovský lid štěpil. Tvrdí, že až v Palestině bude židovský lid v bezpečí před rozptýlením. Již se nebude muset bát o svou existenci a též pozná své pravé povolání. Touto snahou je třeba připravit půdu pro příchod Mesiáše.

Po připojení polských Židů k Židům v Rusku bylo na tomto území okolo 6 miliónů Židů. Situace se stávala velmi tíživá, tíživější než na západě. Problém nastával v hospodářském a společenském postavení. Živili se provozováním malých obchodů a půjčováním peněz. Tato povolání byla vytlačována narůstající industrializací a velkými hospodářskými společnostmi. Židé se usazovali ve městech a snažili se prosazovat v nových řemeslech. V konkurenci s rozvíjejícím se ruským měšťanstvem, které teprve začínalo, se Židé ukázali silnějšími. I přes jejich úspěchy, tato snaha neměla velkou cenu. Chyběla zde politická ochrana. Častější pogromy donutily Židy k vystěhování. Pokud by tak neučinili, byli by jistě zahubeni. Mohli pobývat jen v tak zvaných „obytných rajónech“.

7/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 26

8/ Avineri, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001. s. 250. ISBN 80-85924-28-5. str. 55

„Jehuda Chaj Alkaj (1798-1878) se narodil v Sarajevu, tehdy součástí turecké říše, a v roce 1825 byl povolán do rabinátu ve městě Semlin v Srbsku“.

9/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 27

„Tíživou situaci Židů nebude nikdo popírat. Ve všech zemích, kde žijí ve viditelném množství, bývají více či méně pronásledováni. Rovnoprávnost je v jejich neprospěch téměř všude de facto zrušena, i když v zákoně existuje. Již středně vysoká místa v armádě, ve veřejných i soukromých úřadech, jsou pro ně nedostupná. Je snaha je z obchodního provozu vytlačit: „nenakupujte u Židů“. Útoky v parlamentech, shromážděních tisku, na kostelních kázáních, na ulici, na cestách, vyloučení z určitých hotelů, dokonce na zábavných místech se množí den ze dne. Pronásledování mají rozličný charakter dle zemí, společenských kruhů. V Rusku se stávají židovské vesnice obětí požáru, v Rumunsku se zabije několik lidí, v Německu se vzájemně příležitostně poperou, v Rakousku terorizují antisemité celý veřejný život, v Alžírsku vystupují potulní štvaví řečníci, v Paříži se takzvaná vyšší společnost uzavře, cercles (kruhy) se před Židy zavírají. Nuance jsou nesčetné. Ostatně zde nemá jít o pokus vyčistit všechny židovské stížnosti. Nechceme se zdržovat u jednotlivostí, jakkoliv bolestné jsou.“¹¹

Tyto události vedly u Židů k sounáležitosti s obcí. V ní byla podporována židovská literatura, umění a kultura. Vzniklo zde tak nové hnutí, shodné s emancipačním hnutím na Západě. Východní hnutí bylo západním ovlivněno, ale kladlo důraz na židovsko-národní prvky. Neslo název *haskala*, židovské „osvícenství“. Jejím úkolem bylo přiblížit a uvést do souladu židovskou a západní kulturu. Nastalo křížení hebrejštiny. Doposud byla hebrejšтина u východních Židů používána výlučně jako bohoslužebný jazyk nebo mezi vzdělanci. Nyní začaly vycházet hebrejské časopisy, které rozšiřovaly nové myšlenky. Jedním z vůdčích osobností se stal Peres Smolenskin (1842-1885).¹²

Smolenskin se brzy vydal vlastní cestou. Kvůli nebezpečí asimilace odmítal spojení se západní kulturou. Kvůli tomuto důvodu se odloučil od *haskaly*. Roku 1869 založil ve Vídni hebrejské noviny *Ha-Šachar* („Ranní červánky“), kterými přitáhl mladou židovskou inteligenci a staly se tak vůdčím listem nového, sionistického hnutí. Roku 1871 vydal Smolenskin programový spis *Ha-Am ha-olam* („Věčný národ“). Spis se kriticky vyrovnává s reformním židovstvím a s židovskou ortodoxií. Ukazuje, že náboženství je něco víc a že náboženství je spojovacím článkem židovského národa.

10/ Avineri, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. str. 55

„Rabín Cvi Hirsch Kalischer (1795-1874) žil ve stejné době v podobně smíšeném etnickém prostředí jako Jehuda Chaj Alkaj. Narodil se v Poznani, ve stejné pohraniční oblasti jako Heinrich Graetz. Byla to oblast západního Polska, která se dostala pod Pruskou nadvládu po rozdělení Polska a na počátku napoleonských válek.“

11/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat*. str. 26

„Smolenskin přichází ještě s jedním hlediskem: Židovský národ je národ ducha. Duchovní obrození je proto tím nejdůležitějším, národní je pak bude následovat, i když s větším časovým odstupem. Aby se urychlilo dosažení vytčeného cíle, je třeba nově vyburcovat veškeré národní síly, díky nimž se židovstvo po mnohá staletí zachovalo. „Národní naděje je pouto, které nás sjednocuje. Tato naděje musí nalézt svůj konkrétní výraz, svou reálnou podobu. Ta odpovídá možnostem národa, závisí na jeho vůli.“¹³

V Rusku roku 1882 byl založen jeden z nejvýznamnějších sionistických spolků *Chovevej Cion* („Milovníků Sionu“).¹⁴ Jeho zakladatelem byl rabín Mohielever. Mnoho spolků, které se zasazovaly o kolonizaci Palestiny a podporu hebrejského jazyka, vznikaly i v dalších ruských městech, v Polsku, Rumunsku a v Londýně.

Leon Pinsker (1821-1891) židovský lékař, vůdčí postava haskaly z Oděsy napsal roku 1882 dílo *Autoemancipace*, jako výstraha vlastním soukmenovcům. Rok 1882 byl rokem pogromů v Rusku. Během protizidovských excesů v roce 1871 Pinsker od haskaly odešel. V jeho díle byly poprvé uvedeny jeho myšlenky, které byly sionistické. Není možná asimilace židovského národa. To odůvodňuje tím, že žádný pokrok lidstva ani kultury neexistuje.

„ Židovský národ nebude uznán za rovnoprávný, dokud nebude obývat vlastní půdu. Antisemitismus je duševní choroba národů, která může být překonána pouze tehdy, stane-li se židovský lid znovu národem... Jen svépomocí, autoemancipací, je možné se dobrat nápravy. Požadovanou zemi by měl zajistit národní kongres jakožto obecný majetek národa. Nutné prostředky je třeba dát k dispozici národním úpisem. Země by měla být bezplatně rozdělena zájemcům losem.“¹⁵

Nejednalo se zde o Palestinu, tu Pinsker považoval za nevhodnou. Jde mu spíše o založení a fungování židovského státu jako takového. V podstatě ani Herzl neuváděl, že židovským státem by měla být Palestina. I jemu šlo čistě o založení židovského státu bez původního upnutí na konkrétní místo. Ale po naléhání *Chovevej Cion* („Milovníků Sionu“), se Pinsker zavázal, že bude židovský stát plánovat pouze v Palestině. Roku 1884 při příležitosti stého výročí narození Mosese Montefiora byl založena organizace, která toto zastřešovala. Roku 1890 byla veřejně uznána ruskou vládou a dostala název Společnost pro podporu židovských zemědělců a řemeslníků v Palestině a Sýrii.

12/ Avineri, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. str. 64

„Perc Smolenskin (1842-1885), hebrejský spisovatel, učenec a redaktor, je možná jedním z archetypálních příslušníků této generace, jejichž naděje byly zažehnuty a zase uhašeny. Smolenskin se narodil v Pásmu osídlení, byl studentem slavné Šklovské ješivy, prožíval typická utrpení své doby a později o nich napsal autobiografický román. Po odchodu z ješivy se stal učitelem přecházejícím z jedné školy do druhé, až se nakonec usadil v Oděse.“

13/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 29

Palestina té doby, o které hovoříme, byla v té době jen velmi málo zalidněnou oblastí. Již rozhodně nepřipomínala dřívější území biblické slávy. Žilo zde asi třicet tisíc Židů a půl milionu Arabů. Těchto 30 000 Židů tvořily tři odlišné skupiny. A těmi byly:

1. *východní Židé, jejichž předci přišli z arabských zemí nebo byli již v Palestině usazeni a do exilu nikdy neodešli. Jejich mateřským jazykem byla arabština.*
2. *sefardští Židé, kteří pocházeli ze Španělska, případně jiných západoevropských zemí, a hovořili jazykem ladino, příbuzným španělštině.*
3. *aškenázští Židé, kteří přišli z Německa nebo z východní Evropy a hovořili jazykem jidiš, což byl dialekt středohornoněmčiny, který si němečtí Židé uchovali i po svém vypovězení z Německa do východní Evropy, přičemž mnohé výrazy nahradili hebrejskými nebo slovanskými.¹⁶*

Židovské menšiny obývali především města, kde se věnovali řemeslu, a nebo talmudu. Byli podporováni peněžitými dary z diaspory. Tento princip byl používán i daleko dříve. Byl znám již za období gaónů, kdy byly takto podporovány babylónské akademie v Súře a Pombeditě. Je to typický příklad Židovské pospolitosti. Útrapy, kterými procházeli, je stmelovaly jako národ. Systém dávek se důsledněji využíval až od 16. Století. Dávky byly nazývány *chaluka* („rozdělení“). Židé, kteří je pobírali, se nazývali *chalukoví Židé*. *Alliance Israélite Universelle* založila v roce 1870 v Palestině první zemědělskou školu: *Mikve Jisrael* („Naděje Izraele“). Noví osadníci nevěděli o zemědělství nic. Byli tak nuceni se vzdělávat u místního *feláho*, usedlého zemědělce, který byl zvyklý v dané lokalitě hospodařit. První sklizeň byla úspěšná. Prvotiny z úrody byly dány kněžím a levitům do Jeruzaléma. Po usazení na březích Jordánu druhé skupiny osadníků, propukla zde malárie. Tomu pomáhala zdejší bažinatá krajina. Mnoho osadníků umřelo a zbytek odešel.

Objevili se nadšenci, kteří se vydali do Palestiny a to mělo za následek podnícení k první *aliji* („výstup“).

„V Talmudu se výrazu alija užívá pro pouť do Jeruzaléma nebo do izraelské Země vůbec.“¹⁷

První *alija* byla skupina nazývaná *Bilujim*. Tento název *BILU* byl podle počátečních písmen z verše knihy Izajáš.

„Nuže, dome Jákobův, choďme...“¹⁸

14/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. s. 305. ISBN 80-903333-9-7. str. 22

15/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 30-31

16/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 31

17/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 33

18/ Iz 2,5

Jednalo se o studenty, kteří v důsledku probíhajících pogromů přerušili studium a rozhodli se věnovat výstavbě budoucí izraelské země. Chtěli rozšířit židovské osídlení. Sami sebe považovali se za socialisty na cestě k hoře zástupů Sionu. Na počátku bylo sto *Bilujim*, ale pouze šestnáct, přistálo v Jafě 19. Tamuzu 5642 (6. Července 1882). Ze začátku byli ubytováni v zemědělské škole *Mikve Jisrael*. Deset z *Bilujim* koupilo půdu na území jižně od Jafy a založili první osadu, kterou nazvali Ríšon le-Cion („První pro Sion“).

*„Nikdo není dost silný a bohatý, aby někoho druhého přemístil z jednoho bydliště do druhého. To dokáže jen idea. Státní idea má vskutku takovou moc. Židé nepřestali napříč celou nocí své historie tento královský sen snít. „Napřesrok v Jeruzalémě“ je naše svaté slovo (pozdrav). Nyní se jedná o to ukázat, že z tohoto snu se může stát nad slunce jasná myšlenka.“*¹⁹

Část *Bilujim* se odebrala do Jeruzaléma, kde se měli vyučit řemeslům potřebným k přežití a rozvoji osady. K tomuto počínu se připojili další Židé. Při této cestě potkali další, které sionistické myšlenky přivedly do Palestiny. Například můžeme zmínit Eliezera Ben Jehudu (původním jménem Eliezer Jicchak Perlman), který přišel roku 1881 do Palestiny. Doma v rámci rodiny mluvil výhradně hebrejsky. K jeho počínům v rámci hebrejštiny a obrody jazyka patří několiksvazkový slovník nové hebrejštiny, kterým přetvářel hebrejštinu do podoby hovorového jazyka. Jeho práce spočívala v tom, že sbíral stará slova a z nich odvozoval nová, aby se jazyk v rámci doby mohl stát aktuálním. Pokud už jsme se již pozastavili u hebrejského jazyka, je dobré zmínit dalšího, kdo se rovněž zasazoval o znovuoživení hebrejštiny. Tímto člověkem byl Jechiel Michel Pines, který se v Palestině usadil v roce 1873. Orientoval se přísně nábožensky. Roku 1888, kvůli své přísné náboženské orientaci, se dostal do sporu se sionistickými skupinami *Chovevej Cion* a *Bilujim*. Požadoval s několika dalšími rabíny zachování šabatového roku, tak aby každý sedmý rok půda zůstala neobdělána. Roku 1884 se pod jeho vedením se odebralo devět *Bilujim* na jih, kde na rozhraní stepi a pouště založili osadu Gedera. Tato osada se stala vzorem pro osidlování Palestiny.

*„Bilujim se zavazovali: „Jednotlivec nepracuje pro sebe a pro svoje cíle, nýbrž pro národ a Zemi“.*²⁰

19/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat*. str. 22

20/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 33

Život, kteří vedli osadníci ve svých počátcích by se rozhodně nedal nazvat žádnou idylou. Připomínal spíše asketický život za těch nejprimitivnějších podmínek. Osadníci přebývali v jeskyních a nebyli zvyklí na místní podnebí a navíc chyběli zkušenosti se zemědělstvím a navíc jim mnohdy chybělo i nářadí. Život v Palestině rozhodně nebyl jednoduchý. Země byla zanedbaná, lesy byly vykácené a úrodná půda odplavena. Údolí byly zabahněné a díky malárii neobyvatelné. Postupem času došlo ke vzniku dalších osad, a to i přes zákaz, který vydali Turci roku 1882 v důsledku silných přistěhovaleckých vln. Ale i v Turecku fungovala korupce a dostatečně velký obnos umožnil tento zákaz obejít.

Další problém se objevil v nedostatku pitné vody. S problémem vodních zdrojů se však Izrael potýká i v současné moderní době, natož to muselo být složité v době prvních osadníků, kteří žili za primitivních podmínek a byli obklopeni pustošícími beduínskými kmeny. Nepříjemnosti se také skrývaly v opatření turecké vlády a jejich zemědělských zákonech. Odvody činily osminu celkového výnosu. Závazky moderních států, které podporovaly rozvoj zemědělství a rozvoj státu se v Turecku rozhodně nedostávaly. Osadníci museli bez pomoci organizovat a udržovat výstavbu silnic, vzdělání, zdravotní střediska a lékařskou péči. To vedlo k tomu, židovské osady nebyly schopny přežít bez pomoci z venku. Kvůli této pomoci poslali *Bilujim* Josefa Feinberga z Ríšon le-Cion do Evropy. Jeho úkolem v Evropě bylo získat peníze na podporu osad. Feinberg získal díky pařížskému vrchnímu rabínu podporu barona Edmunda Rothschilda. Ten chtěl zůstat v anonymitě. Baron Rothschild dal více než sedmdesát milionů francouzských zlatých franků na činnost osadníků v Palestině. Založil v Palestině čtyřicet osad a koupil čtyřicet tisíc hektarů půdy. Jím zřízená pole byla ve velkorysém stylu, získal pro svou věc specialisty z celého světa a vše zajistil vlastním úřednickým aparátem, což bylo důležité pro hladký chod a minimální finanční ztráty. Pro ilustraci této spolupráce slouží případ Chadery, založené roku 1891 v bažinaté oblasti padesát kilometrů jižně od Haify. Pět stům osadníků bylo tureckou vládou zakázáno stavět, což vedlo k ohrožení ze strany beduíňů, kteří stanové osady přepadávali. Brzy mezi osadníky vypukla i malárie, která si vybrala daň dvě stě padesát lidí, což byla přibližně polovina počtu osadníků. Nákaza zahubila dvě stě padesát lidí, celou polovinu osadníků. Ale i tak osadníci zůstali. Tento problém vyřešil baron Rothschild, i zde se ukázaly jeho schopnosti, kterými židovským osadníkům opět pomohl. Nechal přivést z Austrálie miliony sazenic eukalyptu a povolal súdánské dělníky, kteří byli vůči malárii odolní, aby je vysázeli. Tak byla bažinatá oblast odvodněná a podařilo se zbavit malárie. Jako rub má svůj líc, tak i baronova podpora měla své stinné stránky. Úřednické řízení bylo osadníky pocíťováno jako přítěž a příkoří hlavně i pro to, že úředníci byli zčásti křesťané, někteří také antisemité. Úředníci byli často skeptičtí k osidlování země a chyběl jim sionistický zápal a židovská tužba po vlastní zemi. Osady na popud úředníků byly formovány francouzským duchem, řečí a výchovou. Svým ražením se to začalo připodobňovat spíše francouzským koloniím. Židovské ženy nebyly vedeny k práci v zemědělství a zůstaly při městském způsobu života, tím se nezapojovaly do práce. Při úzkém zemědělském zaměření došlo neodvratně k odbytové krizi, další problém byl

s levnou arabskou pracovní silou, která židovské osadníky začala vytlačovat. Mnoho Židů nenašlo uplatnění a muselo Palestinu opustit. Začalo se vše jevit jako velký nezdar. Díky novým pogromům v Rusku, které se staly v roce 1891, se hnaly hranicím další skupiny Židů. V Palestině turecká vláda v důsledku nového přílivu z Ruska zpřísnila zákon zakazující koupi půdy. S novými zákazy přišlo i závratné zdražení pozemků, které byly v Palestině ještě ke koupi. Korupce narůstala i v osadách, které byly v moci baronových úředníků. Vše bylo ohroženo. Po smrti Pinskera roku 1891, který byl zlomen vývojem, hnutí *Chovevej Cion*, „Milovníků Sionu“, nevědělo, jak dál.

Achad Ha-Am²¹ (jeden z lidu), občanským jménem Ascher Ginsberg (1856-1927), byl mluvčím jedné ze tří skupin, které se snažily o vedení usidlování v Palestině, vyrůstal v chasidském prostředí, studoval na Západě a velmi ho ovlivnili angličtí myslitelé jeho doby. Roku 1884 se setkal s přívrženci *Chovevej Cion*. Kritizoval způsob osidlování Palestiny. Roku 1889 poprvé vystoupil pod pseudonymem Achad Ha-Am („Jeden z lidu“) a téhož roku uvedl spis „Tudy cesta nevede“. V tomto spisu rozvíjí vlastní koncepci sionismu, která je prodchnutá vlivem Hesse a Smolenskina. Dle Ginsberga židovství trpí vnitřní krizí a ztratilo duchovní střed, který dříve mělo. Židé jsou jen zdánlivě svobodní. Ztraceným středem je památka tradovaná v Písmech, která vypovídá o vzniku a poslání židovského národa. Tyto představy odkazují mesianistickou budoucnost. Hlavním úkolem Židů je nalézt znovu svůj střed. Z tohoto důvodu je zapotřebí mít pevně ukotvené duchovní centrum, které musí být v Palestině, což je logické vyústění Ha-Amových myšlenek vzhledem k tomu, že jeho pomyslný střed točí okolo Písma. Netouží ani tak po množství kolonizace, ale spíše mu jde o kvalitu. Rozhodně nechce, aby kolonizace byla veden formou běžných národů. Lid si musí Sioismu vážit a cítit jeho jedinečnost. Achad Ha-Am byl také ovlivněn židovským filosofem Nachmanem Krochmalem (1785-1840), odtud pochází princip ducha jako rozhodující princip židovstva.

„Ha-Amův cíl shrnul židovský myslitel Hugo Bergmann: „Existenci židovského národa lze garantovat pouze duchovně, nikoli teritoriálně.“²²

21/ Avineri, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. str. 116

„Ašer Ginsberg, který psal pod pseudonymem Achad Ha-Am, patřil k nejpłodnějším autorům hebrejské renesance v Rusku na přelomu století. Více než kdokoli jiný se zasloužil o vznik moderní hebrejské prózy, které pomohl vymanit se ze šroubovaného kvazibiblického imitativního jazyka haskaly“.

22/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 38

Achad Ha-Am nezůstal jen u slov, ale snažil se svě cíle uskutečnit. V osmdesátých letech minulého století založil řád *Bne Moše* („řád Synů Mojžíšových“). Členové byli řádovými bratry, kteří se měli stát kněžími oddanými víře v Sion. Tato snaha byla již uvedena v jeho spise „Tudy cesta nevede“. Kněží oddaní Sionu by měli udělat první krok. Roku 1890 vybudovali členové *Bne Moše* osadu Rechovot v blízkosti Jafy. Tato osada rozkvétala i bez cizí podpory, což nebylo zrovna zvykem. Roku 1896 byla zřizena v Jafě první dívčí škola. Achad Ha-Am uskutečnil v letech 1891 a 1893 cesty do Palestiny. Po této zkušenosti ostře odsoudil nešvary, kterých byl v osadách svědkem. Podpořili ho Berdyczewsky i většina členů *Chovevej Cion*. Tyto nešvary se však odstranit nepodařilo a nadále osidlování pokračovalo vlastní cestou. Po tomto nezdaru členové *Bne Moše* rezignovali a roku 1896 byl řád rozpuštěn. Rok 1896 byl pro historii sionismu stěžejní. V tomto roce vydal židovský žurnalista Theodor Herzl svůj spis „Židovský stát“. Jednalo se o dílo, jež mělo rozhodující obrat uvnitř sionistického hnutí.

„Proti zacházení jako s utopií, musím svůj návrh nejprve obhájit. Chráním tím totiž jen povrchní posuzovatele proti jedné pošetilosti, které by se mohli dopustit. Nebylo by totiž žádnou hanbou, kdybych byl napsal filantropickou utopii. Mohl jsem si také připravit snadnější literární úspěch, kdybych byl pro čtenáře, kteří se chtějí bavit, tento plán přinesl v podobě stejně nezodpovědného předvedení jako román. Ale to není taková laskavá utopie, která byla před i po Thomasu Morovi (Thomas Morus) tak často produkována. A já věřím, že situace Židů v různých zemích je dosti zlá na to, aby učinila tendenční úvody přebytečnými.“²³

23/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat*. str. 5

2.1. Theodor Herzl – Utopie se mění ve skutečnost

(Theodor Herzl, zdroj Wikipedia)

„Dvacet let po rozpadu Bne Moše po vydání Herzlova Židovského státu se sionistické hnutí stalo hnutím světovým, s nímž počítala i mezinárodní politika. V roce 1896 byla tato myšlenka ještě utopií. Mužem, který uskutečnil to, že tato utopie se začala měnit v reálnou skutečnost a dosáhl tak rozhodující změny, byl Theodor Herzl.“²⁴

Theodor Herzl se narodil roku 1860 v Budapešti. Utvořil kolem své osoby legendu, že pochází ze sefardské rodiny.²⁵ Sefardé byli považováni za kvalitativně lepší Židy a proto se k nim mnozí Židé hlásili. Jeho rodina se přestěhovala do Vídně, kde Herzl začal studovat práva. Začal se věnovat psaní, napsal i několik veseloher. Roku 1891 se stal pařížským dopisovatelem vlivného vídeňského časopisu *Neue Freie Presse*. Jeho rodina byla již asimilovaná, tak se mu nedostávalo klasické židovské. Byl hrdý na svůj židovský původ a při antisemitských útocích se nebojí konfrontace. Překonání antisemitismu se mu stalo životním úkolem a tématem jeho prací. V Paříži v letech 1894-1895 byl Herzl

svědkem Dreyfusovy aféry.²⁶ Při této aféře byl židovský štábní kapitán Alfred Dreyfus obviněn z velezrady. Rozsudkem bylo doživotní vyhnanství na Ďábelských ostrovech. Později se ukázalo, že byl nevinný. Antisemitské tendence ve Francii, v Herzlovi způsobily vnitřní proměnu.²⁷ Při rozhovorech s filantropem baronem Hirschem požadoval politickou aktivitu židovského lidu. Hirsch považoval jeho plány za fanatické. Ani v jiných kruzích, jako i u barona Rotschiolda, Herzl neuspěl. Roku 1896 veřejně vystoupil se spisem „Židovský stát“, kde ilustroval svoje myšlenky. Jeho hlavním tématem je „židovská tíseň“, která židovský národ provází všude tam, kam se dostane, po celém jeho putování. Židovská otázka je otázkou světovou. Může být vyřešena pouze za přispění všech národů. Židovstvo, které odmítá asimilaci ve státě, kde pobývá, musí odejít na území, kde by mělo založit vlastní stát. Uvádí výhody židovského odchodu do vlastního státu i pro nežidy, kteří zůstávají ve státech, které Židovstvo opustí. Spis se zabývá i praktickými věcmi, které se týkají myšlenky založení židovského státu. Garanci by měli převzít dvě organizace, které se musí zřídit: *Society of Jews* a *Jewish Company*. *Society of Jews* má být zmocněncem židovského národa a jako státoporná síla, která vstupuje do jednání se světovými velmocemi a její úkol je zastupovat židovský národ. *Jewish Company* je právnickou představitelkou. *Jewish Company* má být ustanovena jako akciová společnost s velkým kapitálem, odpovídala by za praktické kroky spojené s osídlováním.

24/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 40

25/ **Kornberg**, Jacques. *Theodor Herzl: From Assimilation to Zionism* [online]. Indiana Univ Pr, 1993 [cit. 15.7.2013]. Dostupné z books.google.cz. str. 77

26/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 22

27/ Avineri, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. str. 98

V Altneuland Herzl popisuje, stejně jako to učinili už Lilienblum a Pinsker, jak moderní život staví Židy často do společenské a ekonomické křížové palby:

„Pronásledování se projevovalo ve společenské i hospodářské sféře. Židovští obchodníci byli předmětem bojkotu, židovští dělníci hladověli, židovští příslušníci samostatných profesí byli proskřibováni – nemluvě o méně nápadném morálním utrpení, jemuž byli citliví Židé vystaveni na konci století. Nenávist k Židům využívala těch nejnovějších i nejstarších prostředků. Znovu se objevila obvinění z krevních rituálů; zároveň byli Židé obviňováni z toho, že otrávil tisk, stejně jako byli ve středověku obviňováni z otravování studií. Křesťanští dělníci nenáviděli své židovské spolupracovníky za to, že pracovali za nižší mzdu. Obchodníkům se říkalo lichváři. Ať už byli Židé chudí nebo bohatí anebo patřili ke střední třídě, byli předmětem nenávisti. Kritizovali je za to, že se obohacují, a kritizovali je, že utrácejí peníze. Neměli vyrábět ani konzumovat. Byli vytlačováni i ze státních úřadů. Soudy k nim přistupovali s předsudky. Ve všech sférách občanského života byli ponižováni. Bylo zřejmé, že za této situace se buď musí stát zapřísáhlými nepřáteli společnosti, která k nim byla tak nespravedlivá, nebo se musí snažit sami sebe zachránit“.

(Herzl.T., *Old-New Land*, angl. překlad Lotta Levensohn, předm. Stephen S. Wise, New York, 1941, str.65-66)

„Ve zvláštním díle, který se rozpadá do tří hlavních oddílů je třeba popsat provedení. Tyto hlavní úseky jsou: Jewish Company, Místní skupiny a Society of Jews. Society of Jews má sice vzniknout jako první a Company poslední, ale v návrhu se doporučuje obrácený postup, protože proti finanční proveditelnosti se zvednou největší pochybnosti, které tedy je třeba především odstranit.“²⁸

Na západě panovalo velké nadšení pro sionismus. Theodor Herzl byl povzbuzován, aby se ujal řízení. Samozřejmě tak jako každá mince má dvě strany, i zde byl jak souhlas, tak i odpor. Problém nastal mezi asimilovanými Židy, kteří se nechtěli vzdát svého postavení. Neměli zájem zanechat svá vybudovaná postavení a vydat se na nejistou pouť do Palestiny, kde by museli začínat od začátku. Měli pro Herzla jen slova posměchu. Zvláště rabíni tvořili silnou opozici proti Herzlovi. Sepsali na adresu sionismu ostré prohlášení, ve kterém se psalo:

„Úsilí takzvaných sionistů o založení židovského národního státu v Palestině, odporuje mesiánským zaslíbením Židovstvu, jak jsou obsažena ve svatém Písmu a v pozdějších náboženských pramenech. Židovství zavazuje své vyznavače sloužit s plným nasazením té zemi, a celým srdcem prosazovat její zájmy.“²⁹

Také část *Chovevej Cion* se s Herzlovým „židovským státem“ nedokázaly ztotožnit. Dle jejich názoru chyběl v jeho spisu židovský duch a cítění. Dále mu bylo vyčítáno, že v podstatě jeho plánu nejde o Palestinu.

Herzl obětoval vše, včetně majetku svého i své ženy, ve jménu své myšlenky založení židovského státu. Byl aktivní až do své smrti roku 1904. Herzl se ve svém programu věnoval třem hlavním oblastem. Těmi byly Jednání s vládami, vytvoření sionistické organizace a založení institucí.

V srpnu roku 1897 byl Herzlem svolán první sionistický světový kongres do Basileje. Původně měl být v Michově, ale tam je městské zastupitelstvo odmítlo. Kongresu se účastnilo 197 delegátů ze všech zemí, kde se židé vyskytovali. Objevila se zde většina vůdců *Chovevej Cion*. Mezi nimi dorazili Ben Jehuda a Achad Ha-Am. Účelem kongresu bylo nasměrování sionistické iniciativy na Palestinu, a to prostřednictvím „Basilejského programu“.

28/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat*. str. 25

29/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 42

„Sionismus usiluje o zřízení veřejnoprávní domoviny židovského národa v Palestině. K dosažení daného cíle kongres chystá tyto prostředky:

- 1. Účelné osídlení Palestiny židovskými zemědělci, řemeslníky a živnostníky.*
- 2. Místní a obecné uspořádání celého židovstva podle zemských zákonů.*
- 3. Posílení židovského národního citu a vědomí.*
- 4. Přípravné kroky k dosažení souhlasu vlád, nutného k uskutečnění sionistického cíle.“³⁰*

Prezidentem založené Sionistické organizace se nestal nikdo jiný než Theodor Herzl. Sionistická organizace se sestávala ze zemských organizací, jejímž členem mohl být každý Žid starší osmnácti let. Členové měli platit roční příspěvek, tzv. šekel (podle biblického a talmudického výrazu), který zajišťoval právo volit. Kongres, zvolený ze zemských organizací, se měl scházet každý rok. Po pátém shromáždění nastala změna a rozhodlo se o setkávání vždy po dvou letech. Přípravu kongresu měl na starosti stálý výbor. Herzl požadoval zřízení banky kvůli přípravě dalších organizací a zvednutí tak nákladů s tím spojených. Ta začala fungovat až od roku 1902. Finanční rezervy banky však nebyly totožné s plány Theodora Herzla.

(druhý sionistický kongres, zdroj Wikipedia)

Kongresy byly plné nadšené nálady a ideálů. Poprvé po dvou tisíciletích se mohl židovský lid sjednotit.

Herzl napsal ve svém deníku:

„V Basileji jsem založil židovský stát.“³¹

30/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 43

31/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 44

2.2. Snahy a útrapy

Herzl viděl cestu k uskutečnění svého cíle přes velkou politiku. Odmítal jednotlivé pokusy o osídlení Palestiny. Ty by mohly politické snahy pouze pokazit. Důležitá je příprava a zajištění oblasti. Po setkání se sionistickým hnutím a zvláště se *Chovevej Cion*, dospěl Theodor Herzl k závěru, že cílem musí být Palestina. Palestina přitahovala zástupy Židů z východní Evropy. Zaměřil své úsilí na jednání s tureckým sultánem, jelikož pod jehož politickou mocí se Palestina nacházela. První jednání bylo zprostředkováno v Konstantinopoli polským rytířem Newlinskim. Toto jednání bylo nakonec neúspěšné.

Theodor Herzl doufal v nalezení evropské velmoci, která svým vlivem zapůsobí na sultána. Z počátku pomýšlel na Německo. Herzl se setkal s císařem Vilémem II. jedné z jeho cest do Palestiny v listopadu roku 1898 v Mikve Jisrael a později v Jeruzalémě.

Vilém II. byl zpočátku velmi zapálen pro myšlenku sionismu, protože doufal, že se mu tím podaří očistit svou zemi od různých elementů, které mu nebyly příliš sympatické. Když jej pak turecký velvyslanec v Berlíně ujistil, že sultán nechce o sionismu a nezávislé židovské říši ani slyšet, nechal sionistickou myšlenku padnout.

Po tomto neúspěchu se Herzl obrátil na Rusko. To mu bylo umožněno během Haagské mírové konference 1899. Navázal kontakty s carem, ale ani tady se nemohl těšit nějakému většímu úspěchu. V Římě se dostal Theodor Herzl na audienci u papeže Pia X. Pius odmítl sionismus podporovat. Pokud by Židé šli do Palestiny, podnikne církve vše pro to, aby je obrátila na křesťanství.

V dubnu 1901 došlo k rozhovoru se sultánem Abdulhamidem II. Herzl takticky přislíbil zadlužené osmanské říši finanční pomoc a to pod podmínkou, že sultán bude souhlasit s ochrannou smlouvou pro palestinské osidlování. Osmanská říše by touto smlouvou svrchovanost neztratila. Herzl díky zapojení Jamese Rothschilda byl přesvědčen, že pokud sultán smlouvu sežene, nebude problém slíbenou částku sehnat. Herzl používal techniku dvojí politiky, při které prokazoval své schopnosti i na politické sféře. Na jedné straně finančníkům líčil úspěchy v zahraniční politice a na straně druhé politiky ujišťoval, že má za sebou milionový kapitál díky bohatým Židům. V únoru 1902 došlo k novým jednáním v Konstantinopoli. Bylo požadováno zachování turecké svrchovanosti a rozčlenění osidlování. Z toho byla je část v Palestině. Tuto variantu Herzl odmítal. K jeho myšlence o zaležení židovského státu bylo zapotřebí celistvé území.

Roku 1901 zasedal v Basileji 5. kongres. Došlo zde prvním sporům uvnitř organizace. *Chovevej Cion* kritizovali Herzlovo stanovisko, kdy Herzl nechtěl nic podnikat

do doby uzavření ochranné smlouvy s sultánem. Achad Ha-Am se distancoval od sionistické organizace. Herzlovy aktivity odsoudil slovy:

„Izrael nebude spasen diplomaty, nýbrž proroky.“³²

Na 5. Kongresu bylo rozhodnuto o založení Židovského národního fondu (*Keren kajemet le-Jisrael*). Úkolem židovského národního fondu bylo převést ideál myšlenky sionismu s uskutečněním sociálních přikázání starých židovských zákonů do praxe. Měl nakoupit v Palestině pozemky a pak ji měl pronajímat Židům. Země sama o sobě měla zůstat státním majetkem. Tímto se národní fond stal jedním z nejdůležitějších orgánů sionistické organizace.

Na 5. Kongresu se objevily první frakce. Theodor Herzl se snažil zůstat nábožensky neutrální. Těch pár ortodoxních, kteří byli mezi sionisty, založilo skupinu *Mizrachi*³³. Tímto počinem mohli lépe obhajovat svá přání. Další frakci představovali *Poalé Cion* („Dělníci Sionu“). Jejich orientace byla marxistická.

Aspekty rozkolů uvnitř sionistické organizace a její vnitřní rozdělení na další podfrakce a vyjednávání se sultánem, které se prodlužovalo, byl důvod Herzlových pochybám o brzké uzavření ochranné smlouvy. Další odsuny Židů vyžadovaly rychlou reakci. Tak se Theodor Herzl obrátil na Anglii. Roku 1902 prostřednictvím svého spolupracovníka Leopolda Greenberga jednal s anglickou vládou. Měl snahu pro židovské osídlení získat území na Kypru nebo El-Aríši na Sinajském poloostrově. Potřeboval najít přechodné řešení, které by řešilo situaci odsunů a mohlo do budoucna sloužit jako odrazový můstek pro Palestinu. Tímto krokem chtěl vytvořit tlak na tureckého sultána a urychlit tak jednání.

32/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. str. 46

33/ *Mizrachi* je název od *Merkaz ruchani* („duchovní centrum“), jehož je zkratkou. Existuje také názor, že je název odvozen od *mizrach* („zaměřený na východ“)

(El-Ariš Sinajský poloostrov, zdroj Wikipedia)

Joseph Chamberlain, tehdejší ministr pro kolonie, byl ochotný území El-Ariš na Sinajském poloostrově Herzlovi dát. Zde nemohli *Chovevej Cion* nic namítat, neboť Sinajský poloostrov byl místo, kde Mojžíš obdržel Boží přikázání a navíc to bylo strategické místo pro vstup do Palestiny. Do El-Ariše byla vyslána komise. Tato komise zjistila, že území El-Ariš je sice liduprázdné, nicméně bez vod, což ho činilo neobyvatelné. A jelikož Egypt odmítl poskytnout vodu z Nilu, nakonec tento plán nebyl uskutečněn. Další pogrom byl roku 1903 v Kišiněvě v Rusku. Anglická vláda nabídla území v Ugandě.

Theodor Herzl se neustálou aktivitou okolo uskutečnění jeho snu vyčerpal své síly. 3. Července 1904 v Rakousku ve věku čtyřiačtyřiceti letech podlehl zástavě srdce a konce svého snu se nedočkal. Po založení Izraele byly jeho pozůstatky převezeny do Jeruzaléma a tak se mu alespoň posmrtně dostalo malé satisfakce.

2.3. Cesta sionismu po Herzlově smrti

Po smrti Theodora Herzela nastal problém, kým ho nahradit. SO neměla další tak výraznou osobnost. Takže bylo rozhodnuto, aby byl Užší akční výbor rozšířen o pět osob. Tyto osoby se měli věnovat přípravě sedmého kongresu.

Sedmý kongres se konal v létě roku 1905 v Basileji. Jako první na řadě v rámci projednávání byl ugandský projekt, který nebyl za Herzlova života dokončen. Tento projekt byl nakonec zamítnut, jakožto nevhodný. Také se ale nechtělo začínat od začátku. Kolonizace Ugandy by byla finančně náročná a trvala by desetiletí. A proto byla Uganda kongresem zamítnuta. Bylo přijato rozhodnuto setrvat u Bazilejského programu. Všechny pokusy o osídlení území mimo Palestinu se měli zamítnout. V dané situaci to velmi rozumné rozhodnutí. Ačkoli si současná situace vyžadovala potřebu území pro židovské kolonisty po pogromu, při odklonění od osídlení Palestiny by to mělo pravděpodobně důsledek vnitřního rozpadu SO.

Netrvalo dlouho a SO se rozdělila na dvě skupiny. Jedni byli „politiky“ a druzí „praktiky“. První skupina politiků se držela Herzlových myšlenek v tom smyslu, že na území Palestiny by se nemělo podnikat nic, dokud nebude podepsaná ochranná smlouva. Reprezentantem tohoto směru byl například Bodenheimer. Z druhého tábora, skupiny praktiků, byl Otto Warburg. Ten byl v té době vedoucí komise, která byla vyslána do Palestiny. Jeho názor byl takový, že ochranné smlouvy se dosáhne předložit již dříve vykonanou práci na území Palestiny. Jeho zpráva jakožto vedoucího komise, která se týkala práce v Palestině, zanechala na ostatní hluboký dojem. Ukázala, že kolonizační práce může být úspěšná, ale za předpokladu dobrého vedení a plánování. Hlavně díky jeho zprávě byla práce v Palestině schválena. Ani jeden z táborů se výrazně neprosadil, což se zrcadlilo ve volbě do Užšího akčního výboru. David Wolffsohn jakožto zástupce středu se stal prezidentem. David Wolffsohn se znal blíže s Herzlem, ten využíval jeho obchodních zkušeností. Též se k němu obracel o radu ve svých finančních záležitostech. Na této pozici se Wolffsohn zasloužil, i díky svým zkušenostem, o vedení banky.

(David Wolffsohn, 1856-1914, zdroj Wikipedia)

Po dalších pogromech se probudilo židovské sebevědomí a to spolu s pokračující demokratizací v Rakousku a v Rusku dalo příčinu vzniku židovských stran. Některé strany získaly podporu sionistů, a jiné strany zaujaly antisionistický postoj.

V Nizozemském Haagu roku 1907 a osmém kongresu v Haagu se praktikům poprvé podařilo zcela prosadit. Debata se točila okolo zahájení práce v Palestině. Weizmann spolu s Buberem podporoval práci v Palestině. Odmítal krátkozraký pohled, který dle něj zastávala strana politiků. Toužil po syntéze mezi praktickými a politickými kroky. Jen tak může být dosaženo společného cíle. I díky tlakům atmosféry, která se tvořila okolo stavu s novými pogromy, kongres přijal práci v Palestině za hlavní úkol. Realizací byl pověřený Úřad pro Palestinu, který byl veden německo-židovským sociologem Arthurem Ruppinem.

Rok 1908 byl ve znamení změn. Anglie se usmířila s Ruskem, aby mohla čelit rostoucímu vlivu Německa. V Turecku vypukla revoluce. Sultána vystřídali Mladí Turci. Zde vznikla nová prosionistická nálada ze strany Mladých Turků díky tomu, že byli podporováni tureckými Židy. Problém pak nastal se vzrůstajícím se panturkismem. Ten chtěl vládnout nad všemi národnostními menšinami na tureckém území. Nebylo tedy možné, aby Turci tolerovali poloautonomní židovskou Palestinu. Nepřipouštěl se také žádný vliv ze strany jiné mocnosti. Tím skončili i pokusy o dosažení ochranné smlouvy skrz evropské velmoci. Muselo se zaměřit úsilí na přímé jednání s Turky, ale ani zde nebylo dosaženo nějakého cíle.

Mezi sionisty během této doby vystoupila opozice proti Wolffsohnovi. Tyto rozpory vyvrcholily roku 1909 v Hamburku na desátém kongresu. Nachum Sokolov rezignoval na svou funkci generálního sekretáře. Tím vyjádřil svůj protest proti Wolffsohnově politice. Roku 1910 Wolffsohn dobrovolně odstoupil. Užší výkonný výbor obsadili praktikové, kterým se začínalo dostávat většího vlivu. Politikům zůstala už pouze jen banka. Tu řídil Wolffsohn až do své smrti roku 1914.

2.4. Boj o jazyk

Mnozí sionisté, ale i sám Theodor Herzl pokládali za nereálné, aby se hebrejšтина stala zas živým jazykem. I přesto, že se to mnohým zdálo nemožné, tak mnoho Židů v Palestině mluvilo hebrejsky. Hebrejšтина se stala obchodním jazykem mezi španělskými a aškenázskými Židy v Jeruzalémě. Hebrejšтина byla rozšířena i v některých zemích Orientu. Jidiš bylo sionisty zamítnuto, aby se stalo národním jazykem.

„Achad Ha-Am prohlásil, že stáří národa se vždy rovná stáří jeho jazyka, a proto pouze hebrejšтина splňuje požadavek úředního a vše podporujícího jazyka židovského národa.“³⁴

Hebrejšтина se mohla v Palestině prosadit, jelikož nikdy nebyla zcela mrtvá. Prvek, který napomohl oživení hebrejštiny, byl nastupující emancipace a samozřejmě také osvícenské hnutí *Haskala*, která z ní činila řeč vzdělaných kruhů. Židovští básníci začali psát hebrejsky. Z nich můžeme jmenovat například Nachman Bialik (1873 – 1934), který je považován za nejvýznamnějšího z nich. Jeho velkým zájmem bylo sbírání hebrejské literatury a lidových básní. Vydal sbírku *Sefer ha-aggada*. Jednalo se o vyprávění a pověsti z Talmudu a midrašů. Bialik se roku 1925 odstěhoval do Palestiny, kde se stal národním básníkem.

Hebrejšтина se jako hovorový a běžně užívaný jazyk stále více prosazovala i v židovských osadách v Palestině. Vydávaly se v ní slabikáře a učebnice. Přibývalo i škol, které některé předměty vyučovaly v hebrejštině. Děti díky svému vzdělání hebrejštiny ve školkách a školách mohli svoje znalosti hebrejštiny předat svým rodičům.

Hebrejšтина se stávala hovorovým jazykem. V Haifě se podařilo založit Vysokou školu technickou. Židovská mládež měla nyní možnost studovat v Palestině. Devadesát procent prostředků na chod vysoké školy byl od sionistů, zbytek peněz pocházel z různých židovských kruhů. Roku 1914 byla vysoká škola slavnostně otevřena. Sionisté chtěli alespoň jednu přednášku v hebrejštině. Výuka technických předmětů v hebrejštině byla velmi těžká, jelikož chyběly vhodné hebrejské učebnice a druhý problém bylo s překlady technických výrazy, ty se musely teprve vytvořit a zavést. Požadavek sionistů byl zamítnut.

Vítězství hebrejštiny v Palestině se projevilo i v diaspoře. Mnoho Židů začalo posílat do palestinských hebrejských škol své děti; a opačně, v diaspoře začaly vznikat hebrejské školy.

2.5. První světová válka

Když nastala 1. Světová válka SO se ocitla v ohrožení, protože její členové patřili k oběma znepřáteleným mocnostem. Vedení vyhlásilo neutralitu a jednalo v tomto prohlášení. V Kodani se poté uskutečnila tři zasedání širšího akčního výboru. Pravidelné kongresy musely být zrušeny.

Důsledky války krutě na Židy dolehly. V Rusku byli podezíráni ze spiknutí. Jeden a půl milionu Židů bylo evakuováno, mnoho Židů zavražděno, statisícům se podařilo uprchnout na Západ. Až „únorová“ revoluce změnila židovskou situaci. Židé se konečně stali rovnoprávními občany. Židé se spojili se v Židovském sjednoceném výboru a požadovaly národnostní uznání a samosprávu. Toto židovské nadšení dlouho netrvalo, jelikož bolševická říjnová revoluce se projevila antisionisticky. Sionismus se dočkal zákazu a rovněž se zákazu dočkalo používání hebrejského jazyka. Na Ukrajině byla nastolena diktatura. Antibolševici zabili při pogromech 150 000 Židů

Během světové války zažilo sionistické hnutí velký rozmach ve Spojených státech amerických a to hlavně díky emigraci z východní Evropy, která tvořila osmdesát procent amerických Židů. V listopadu 1914 se pomocné svazy spojily do *American Jewish Joint Distribution Committee*, známé též jako Joint. Za Louise Dembitze Brandeise se Sionistická organizace rozrostla na sto padesát tisíc. Brandeisovi se podařilo sjednotit celé americké židovstvo. To vytvořilo kongresové hnutí, které založil právě Brandeis. Měli za úkol národní židovské zájmy u americké vlády. Brandeisovou zásluhou tak sionisté získali nový kontinent. Amerika měla významný vliv na dějiny sionismu.

Se vstupem Turecka do války se situace Židů v Palestině zhoršila. Vlády nad Palestinou se ujal Džemal Paša, turecký vyslanec, jehož vládou trpěli jak Židé, tak Arabové. Tisíce Židů bez osmanské státní příslušnosti bylo odsunuto do Egypta. Problémy Palestiny se projevily jak v odbytu, tak v zásobování a samozřejmě v nedostatku dotací ze zahraničí. Joint i mnohé další organizace se podobně jako v Rusku snažily do krize zasáhnout a pomoci židovským bratrům. Ruppin, který vedl Úřad pro Palestinu, ji musel opustit a odešel do Istanbulu. Úřadu pro Palestinu se se s novým vedením podařilo prosadit, ačkoli to nebylo bez boje. Úřad se přesunul do Jeruzaléma. Probíhala četná zatčení a popravy, ke kterým docházelo hlavně mezi osídlenci z řad *Bilujim*. Džemal Paša se snažil o absolutní likvidaci židovského osídlení.

Byl zákaz hebrejského tisku a snaha o potlačení hebrejské kultury. I přes tyto zákazy, hebrejské tiskoviny vycházely dál.

Díky této situaci se někteří sionisté rozhodli odstoupit od neutrality a vyzvali mocnosti Dohody, aby osvobodily Palestinu. Židovští důstojníci Žabotinsky a Trumpeldor na začátku války naléhali, aby se z palestinských vyhnanců, vytvořila židovská armáda. Angličané připustili pouze vznik jízdního sboru. Sbor se jmenoval *Cion Mulé Corps*. Jeho nasazení bylo v Gallipoli na Bosporu a měl za úkol dopravit pod nepřátelskou palbou proviant a munici do zákopů. Bojoval pod vlajkou, na které byla zobrazena Davidova hvězda. Velitelem oddílu se stal Trumpeldor.

Jakmile skončila první světová válka, mohli se začít počítat rozsáhlé škody, které válka zanechala v Židovských osadách v Palestině. Počet Židů se snížil o 30 000 oproti stavu v Palestině před válkou. To co mělo vliv na tak velkém úbytku, bylo povolání Židů do turecké armády. Tomuto se Židé nemohli vyhnout, pokud byli občany osmanské říše. Po válce byli přeživší židovští vojáci turecké armády odveleni do anatolského vnitrozemí.

U židovských osídlenců však přetrvala solidarita, kterou si udrželi od počátků, kdy vystavěli své osady z ničeho. Kibuci přečkaly tyto časy bez ztrát, byly jediné, komu se poštěstilo. Obnovovaly se opuštěné osady a dokonce se zřizovaly i nové. Po válce byl počet kibuců více než dvojnásobný.

Uskupení Dohody začalo rozvažovat o rozdělení Turecka mezi sebou. Anglie s Francií se přetahovali o kořist, jak dva psi o kost. Nakonec se dohodli anglický diplomat Sykes a Francouz Picot a stvrdili to smlouvou. Rozhodli o vytvoření velkoarabské říše s anglickým a francouzským vlivem. Anglie se již ve válce snažila získat Araby na svou stranu proti Turecku. Dala slib hášimovskému šerífovi Husajnovi Ibn Alimu a vládci Nedždu Ibn Saudovi, že budou vládnout nad budoucí velkoarabskou říší s výjimkou oblasti západně od Damašku.

Sionisté se snažili nezůstat pozadu a chtěli také z této situace získat něco pro svou věc. A tak začali vyjednávat ve stejnou dobu s Angličany. Jednání se ujal Chaim Weizmann, který byl zastáncem praktického směru v rámci Sionistické organizace.³⁵

(Chaim Weizmann, 1874-1952, zdroj Wikipedia)

Weizmann na předchozí Herzlovu práci. Roku 1906 se stal ministerským předsedou Lloyd George a Arthur Balfour ministrem zahraničních věcí. Oba jmenovaní byli sionismu příznivě nakloněni a už dříve byli přítomni při návrhu Herzlova o získání území v Ugandě pro potřeby Sionistické organizace. Náchumu Sokolovovi se podařilo získat na jaře roku 1916 pro sionismus jednoho z hlavních signatářů anglicko-francouzské smlouvy o rozdělení Turecka a tím byl Mark Sykes. Sykes Sokolovovi zprostředkoval setkání s francouzským kolegou Picotem. Díky tomuto propojení a v neposlední řadě díky podpoře barona Edmunda Rothschilda Sokolov v červnu roku 1917 získal vyjádření solidarity se sionismem ze strany francouzské vlády. Sokolov dosáhl úspěchu i v Itálii a nakonec i u papeže Benedikta XV.. Nemalé přičinění mělo i americké Kongresové hnutí, kde Brandeis získal amerického prezidenta Wilsona, který se pak zasazoval o sionistické požadavky u anglické vlády. Achad Ha-Am, James de Rothschild a Brandeis vypracovali sionistické požadavky a ty pak předali anglické vládě.

2. Listopadu byly sionistické požadavky anglickou vládou uznány. Jménem anglické vlády učinil lord Balfour prohlášení, které vešlo do dějin jako Balfourova deklaráce. Již to vypadalo, že sionisté dosáhli svého cíle a propuklo mezi nimi velké nadšení. Dostalo se jim mnohých gratulací ze strany státníku a dokonce německá i rakouská vláda vyjádřila své sympatie. Lord Balfour se se svojí deklarácí nezapomenutelně zapsal do dějin Izraele.

Foreign Office.

November 2nd, 1917.

Dear Lord Rothschild,

I have much pleasure in conveying to you, on behalf of His Majesty's Government, the following declaration of sympathy with Jewish Zionist aspirations which has been submitted to, and approved by, the Cabinet.

His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object. It being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country"

I should be grateful if you would bring this declaration to the knowledge of the Zionist Federation.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Arthur Balfour', with a small flourish above the first name.

(Originální text Balfourovy deklarace, zdroj Wikipedia)

Ministerstvo zahraničí

2. listopadu 1917

Drahý lorde Rothschilde,
s velkou radostí Vám zasílám, jménem vlády Jeho Veličenstva, následující prohlášení sympatií s židovskými sionistickými aspiracemi, které bylo předloženo a schváleno Kabinetem.

„Vláda Jeho Veličenstva pohlíží příznivě na zřízení národní domoviny židovského lidu v Palestině a vynasnaží se, aby tohoto cíle bylo dosaženo, přičemž se jasně rozumí, že nebude učiněno nic, co by mohlo poškodit občanská a náboženská práva existujících nežidovských společenství v Palestině nebo práva a politické postavení Židů v jakékoliv jiné

zemi.“

Byl bych vděčen, kdybyste mohl předat toto prohlášení na vědomí Sionistické federaci.

Upřímně Váš

Arthur James Balfour

35/ Chapman, Colin. *Čí je země zaslíbená?-Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2003. s. 332. ISBN 80-7207-507-1. str.57

„Druhým velkým vůdcem sionistického hnutí byl Chaim Waitzmann, ruský Žid, který se v roce 1904 usadil v Anglii. Několik let vyučoval chemii na univerzitě v Manchesteru a v roce 1916 se přestěhoval do Londýna, kde začal pracovat na ministerstvu námořnictví pod vedením lorda Balfoura. Během této doby usilovně vysvětloval a doporučoval ideu židovské národní domoviny úředníkům britské vlády, a proto je jen logické, že byl jedním z hlavních tvůrců Balfourovy deklarace. Několik měsíců před Balfourovou deklarací vyjádřil své naděje na postupné vytvoření židovské domoviny v Palestině těmito slovy:

„Státy musí být budovány pomalu, postupně, systematicky a trpělivě. Proto říkáme, že i když vytvoření židovského státu v Palestině je naším konečným cílem... cesta k jeho dosažení vede skrz řadu přechodných fází. Jednou z těchto fází, která nastane, jak doufám, jako důsledek války; je to, že se krásná palestinská země dostane pod ochranu tak silné a spravedlivé moci, jakou je Velká Británie. Pod ochrannými křídly této moci se budou moci Židé rozvíjet a budou schopni vytvořit správní aparát, který...nám umožní uskutečnit sionistické plány“.

2.6. Situace po 1. Světové válce

2. listopadu, generál Allenby uskutečnil ofenzivu na palestinské frontě. V noci z 8. na 9. prosince 1917, během svátku Chanuka, vnikli Angličané do Jeruzaléma. To vše se uskutečnilo za ovací obyvatel a to především Židů.

Úřad pro Palestinu vystřídala komise, kterou vystřídala Sionistická organizace. Tato organizace měla zahájit jednání s Angličany o uplatňování Balfourovy deklaráce. V čele této komise byl Chaim Weizmann. Weizmann byl přijat králem Jiřím, který ho ujistil o svých sympatiích k sionismu. Komise dorazila do Palestiny v dubnu 1918. Poměry, ve kterých našli židovské osídlenec, nebyly moc dobré. Šéf vojenské správy v Palestině generál Louis Bols byl antisionista a také část jeho úředníků. Mezi touto skupinou bylo možno nalézt antisemitský pamflet „Protokoly sionských mudrců“. Úředníci dávali přednost Arabům. Arabové získali řadu významných postů. Vypadalo to, že se situace Židů zhoršila.

To že do Palestiny přišla komise vyslaná Sionistickou organizací, byla Židy vnímána velmi pozitivně. Problém byl v tom, že anglická vláda z Londýna se jen ztěžka prosazovala proti své vlastní vojenské správě, která byla v Palestině. Červenci roku 1918 mělo dojít k položení základního kamene Hebrejské univerzity. Tomuto úkonu se pokusila zabránit vojenská správa, ale díky Balfourovi se jí to nezdařilo.

Uskutečnění položení základního kamene Hebrejské univerzity v Palestině, zemi otců, zemi, která byla Židům zaslíbena, bylo nadějí pro Židy. Bylo to vyhlášení duchovního nároku a úsilí o znovuzískání kolébky židovského národa.

Jako symbolický počín bylo položeno dvanáct kamenů, které symbolizovaly dvanáct izraelských kmenů a také podle počtu kamenů oltáře, který Izraelité postavili u Gilgátu po přechodu řeky Jordán.

Roku 1917 byla sestavena Židovská legie po souhlasu anglického armádního velení. Nakonec se i přes silný nesouhlas jejich počet zvýšil na čtyři tisíce. Jakmile byl dobit Jeruzalém, útoky se zmírnily. V září 1918 v nových útocích se Židovská legie osvědčila. V této době pořád nebylo jasné, kdo převezme vládu nad tureckým územím, jelikož Francie s Anglií se ještě nedohodly. V Paříži na mírové konferenci roku 1919 sionisté usilovali o oddělení Palestiny od Sýrie. Též byli pro anglický mandát v Palestině. V únoru 1919 Francie vyjádřila souhlas.

Nacionalismus, který byl Turky tvrdě potlačován, se začal probouzet po konci první světové válce. Mezi národy, ve kterých se probouzelo národní cítění, patřili hlavně Sýrie a Egypt. Bohužel ani anglické državy neměly pro národní cítění moc velké pochopení. V době, kdy probíhala kolonizace Palestiny, nebyla arabská otázka v sionistických řadách moc diskutovaná. Weizmann byl jedním z prvních, kdo na tuto otázku začal poukazovat a rozpoznal význam arabského obyvatelstva pro sionismus. Snažil se najít mírovou cestu ke společnému míru.³⁶

S jednotou Palestinou to nevypadalo dobře, jakmile Abdulláh napadl Ammán a prohlásil se za zajordánského emíra. Palestina se do této doby skládala z Předjordánska a Zajordánska. Abdulláh se však tvářil smířlivě a přislíbil, že nezaútočí na Sýrii a zbytek Palestiny. Angličané s oddělením Zajordánska od západní Palestiny souhlasili. Tento souhlas proběhl přes protesty sionistů. Palestina byla po tomto rozdělení sotva poloviční. Žabotinsky z protestu opustil Sionistickou organizaci a založil Stranu revizionistů. Tato strana byla trvale v opozici vůči mandátní vládě i oficiálnímu vedení Sionistické organizace.

Za vlády Arabů v Palestině panovaly nešvary, jaké byly i v sousedních arabských státech. Feudální páni ovládali lid, ten jim byl oddán. Vládnoucí vrstva získala téměř všechnu půdu malých zemědělců a pak ji prodávala Židům. Objevovala se však u nich závist vůči Židům díky jejich hospodářským úspěchům. Z močálů a mrtvých pouští dokázali Židé doslova divy.

Vládnoucí vrstva palestinských Arabů se rozhodla pro protisionistickou politiku. Tento krok podnikli proto, že se politicky a sociálně cítili ohroženi. Měli ve své zemi pospolitost, která držela semknutá u sebe a byla vnitřně silná. V dubnu 1920 Nejvyšší rada spojenců jednala v San Remu o rozdělení tureckého území. Arabští vůdcové chtěli ovlivnit toto shromáždění. Arabové se srotili ve Starém městě v Jeruzalémě. Toto se odehrálo během arabského svátku *Nabí Músá* a židovského svátku *Pesach*.

Arabové se sešli v poušti u Mojžíšova hrobu a po vrocím nacionálním proslovu šli v protestním pochodu na Jeruzalém. Anglický vrchní velitel v Jeruzalémě v té chvíli opustil město. Arabové byli povzbuzeni anglickou pasivitou a zničili několik židovských domů. Pobili i několik Židů. Žabotinsky, který se s několika dalšími snažil přijít na pomoc, byl odzbrojen a zadržen. Později byl dokonce odsouzen k patnácti letům. Arabští provinilci byli odsouzeni na deset let, ale vězení se vyhli útekem za hranice. Svého cíle Arabové nedosáhli. Anglická vláda se držela původního plánu. Balfourova deklarace byla potvrzena. Anglie posléze převzala mandát nad Palestinou.

V Londýně byl přijat Weizmann zástupci židovské obce. Ve Spojených státech Amerických byli sionisté přesvědčeni, že již dosáhli všech politických cílů. Jmenovali tak parlamentní zástupce nového židovského státu.

Weizmann a Sokolov se povstali proti tomuto nadšení. Začaly spory mezi dvěma stranami, kterým přitom šlo o jeden cíl. Na jedné straně stáli američtí sionisté a na sionistické vedení v Londýně. Tyto rozpory brzdily výstavbu v Palestině.

„Weizmann, který dobře znal poměry v Palestině i v Anglii, prohlásil, že Anglie sice přijala Balfourovu deklaraci a obdržela mandát nad Palestinou, ale teprve nyní musí být této důvěře učiněno zadost ze strany sionistů.“³⁷

Nově zvoleným prezidentem Sionistické organizace se stal právě Weizmann. Začal více a více vystupovat proti americkým sionistům. Jeho hlavní oponent z řad amerických sionistů Brandeis, odstoupil z vedení, poté co ho přehlasovali jeho vlastní lidé. Roku 1921 se v Karlových Varech konal první poválečný kongres. Bylo zde shrnuto, že velké naděje, které sionisté vkládali do sira Samuela, nebyly naplněny. Jako první čin sira Samuela byla amnestie pro zúčastněné arabských nepokojů. Žabotinsky byl propuštěn a arabští účastníci nepokojů se mohli vrátit z exilu. Druhým počinem vytvořil pozici jeruzalémského muftího a dosadil do ní Amína al-Husajního, který byl odpůrce sionismu a strůjce výše zmíněného povstání. Toto opatření narazilo na tvrdý postoj sionistů. Z Amína al-Husajního se stal neomezený pán všech palestinských muslimů, kterému plynuly příjmy z islámských statků, pozemků a dokonce i náboženských nadačních ústavů. Díky těmto nemalým příjmům mohl financovat boj proti Židům, ale i proti Anglii. Muftí se nemusel ohlížet na mandátní vládu, která se raději do náboženských věcí nevměšovala. I pro islám je Jeruzalém svatým městem a toho využil Husajni a snažil se rozšířit vážnost svého úřadu a získat muslimský svět pro boj za náboženskou svobodu muslimů v Palestině. Roku 1921 proběhly další nepokoje, které stály život dalších padesáti Židů.

36/ Chapman, Colin. *Čí je země zaslíbená?* str.58

„Při mnoha příležitostech Ch.Weizmann ujišťoval, že sionisté neučiní nic, co by poškodilo palestinské Araby: „-Všechny otevřené i skryté obavy Arabů z toho, že budou vypuzeni ze svých dosavadních pozic, jsou způsobeny buď základním nepochopením sionistických cílů, nebo zlomyslnými aktivitami našich notorických nepřátel.

-Nemusím snad zdůrazňovat, že my Židé budeme pečlivě a úzkostlivě dbát na to, abychom respektovali přesvědčení každé náboženské skupiny či sekty, která se nachází v Palestině.

-Sionisté nepovažují, aby měli v Palestině výhradní postavení či zvláštní výhody...Základním principem sionismu jakožto demokratického hnutí vždy bylo a bude, že všechny etnické a náboženské skupiny v Palestině by se měli těšit úplně spravedlnosti a svobodě.

-Palestina musí být vybudována, aniž by byla porušena legitimní práva Arabů – nesmí jim být zkriven ani vlas na hlavě.

-Naším cílem není ovládnout vysokou politiku provincie Palestina ani někoho vyhánět od jeho majetku“

37/ Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael.* str. 76

Státní pozemky, o které se snažila získat Sionistická organizace, byly levně prodány Arabům. Mezi těmito pozemky byly bažiny jižně od Bet Šeanu. Tu bylo možné po odvodnění proměnit na úrodnou půdu, které byl v Palestině nedostatek. Židé získali menší oblast u Rišon le-Cion, což byly to písčité duny. Ty ale nešly bez vody obdělávat a vody byl nedostatek.

Abychom nezůstali jen u nedostatků. Anglická správa přinesla židovským osadám i výhody. Židé se mohli podílet na rozvoji.

Židovská mládež vytvořila na konci první světové války hnutí, které se nazývalo *chalucim* (průkopníci) Skupiny mladých z Ruska, Polska, Rumunska a mnoha dalších zemí se rozhodly svůj život obětovat pro výstavbu nové Palestiny. Tito mladí lidé odešli z univerzit, škol a učilišť. Začali se zabývat a vzdělávat v zemědělské činnosti. Zakládali provizorní osady, které nazývali *Hachšara* („Příprava“). Jejich vůdcem se stal Josef Trumpeldor. Josef Trumpeldor se stal také později velitelem *Cion Mule Corps* a se Žabotinským³⁸ organizoval židovskou legii. Tak začala třetí *alija*.

(Josef Trumpeldor, 1880-1920, zdroj Wikipedia)

Chalucim začali ilegálně odcházet z Ruska potom, co byla Sionistická organizace zakázaná v Rusku a prohlášena za kontrarevoluční. Putovali v noci, aby se vyhnuli hlídkám. Přes den se schovávali v jeskyních nebo využívali azyl u jiných Židů. Židé, kteří byli chyceni na hranicích, byli okamžitě zastřeleni nebo posláni na Sibiř. Některým uprchlíků se podařilo dostat do Japonska. Často se stávalo, že cesta do Palestiny byla delší díky jejich bloudění. Podnikali různé způsoby, jak se dostat do Palestiny, od plavby na veslicích přes Černé moře po blouzení v horách Anatólie, kde poměrně často umírali hladem, zimou a nebo byli pobiti při loupežných přepadeních.

Sionistická organizace jim nemohla nějak významně pomoci a musela jen slepě přihlížet. Další obavy byly z toho, že chudí *chalucim* způsobí v Palestině nezaměstnanost. *Chalucim* zůstali bez pomoci a odkázáni jen sami na sebe. Přesto, přicházeli do Palestiny, což bylo trnem v oku pro místní obyvatelstvo. Ten, kdo je nakonec v Palestině radostně přijal, bylo dělnictvo. Které je považovalo jako stejně smýšlející. Po příchodu *chalucim* zažilo dělnictvo nový rozmach.

Roku 1919 Trumpeldorovi dorazil do Palestiny s malou skupinou ruských Židů. Horní Galilea se stala domovem těchto nových osadníků. Byla to země, o které se mělo teprve dohodnout mezi Anglií a Francií, komu bude náležet. Arabové na tomto území bojovali Francouzům, které nenáviděli více než Angličany. V tomto byli s Židy zajedno. Arabové chtěli úplnou nezávislost území a připojení k velkoarabské říši, kterou měl v úmyslu Fajsal zřídit v Damašku. Židé naopak chtěli připojení horní Galileje k mandátnímu území Palestiny, které bylo pod mandátní správou. Toto území však zatím ovládali loupeživé beduínské kmeny. Skupina Židů žila s Araby oficiálně v míru a snažila se konfliktům s Araby vyhnout, ale občasným střetům se zcela vyhnout nedalo.

Osadě Tel Chaj („Pahorek života“) přijala Trumpeldora s jeho přáteli. Zde se odehrál případ, kdy beduínský kmen ze sousední vesnice požadoval vstup do této osady. Udal, že pátrá po ukrytých Francouzích. Vzhledem k předchozím přátelským vztahům, které s nimi *Tel Chaj* udržovala, nic nebránilo tomu, aby byli beduíni vpuštěni. Avšak jakmile to učinili, nastalo krveprolití. Těžce ozbrojení beduíni zahájili palbu do osadníků. Beduíny se ke konci podařilo vyhnat. To však nic nezměnilo na tom, že Trumpeldor spolu se sedmi společníky, z toho dvěma dívkami, padl.

Tato zpráva o hrdinské smrti se rozšířila po celém židovském světě. Byl to symbol, který vyzval k příchodu tisíců *chalucim* do Palestiny.

Sionistická organizace se snažila roku 1920 mít pod kontrolou přistěhovalectví do Palestiny. Anglická vláda v Palestině byla ve spolupráci se Sionistickou organizací. Vydávala tak potvrzení, které opravňovalo k usídlení se v Palestině. Palestinské úřady vznikly ve Vídni, Terstu, Varšavě a Konstantinopoli. Tyto úřady měly řídit přistěhovalectví. Ročně se přistěhovalo asi osm tisíc Židů do Palestiny.

„Místní skupiny budou své pověření k výběru míst delegovat. U dělby země bude brán zřetel na to, aby bylo možné šetrné přesazení a udržení všech oprávněných požadavků. V místních skupinách budou městské plány vyloženy. Naši lidé budou dopředu vědět, kam jdou, ve kterých domech budou bydlet.“³⁹

S přistěhovalectvím přišla i nezaměstnanost. Palestinská komise koupila roku 1921 pozemky v Emeku, v Jezreelské rovině, tím chtěli snížit tlak nezaměstnanosti. Za staletého špatného hospodaření se tyto země proměnily v bažinu.

Palestinská komise ji koupila od syrských velkostatkářů za daleko vyšší cenu, než když ji mohl koupit Herzl za mnohem nižší cenu, jelikož již dříve byla tato půda nabízena k prodeji.

Toto území se stalo územím pro nově příchozí. Vysoušecí práce na této ploše byly velmi nákladné a spotřebovalo se na nich mnoho financí. Nejnebezpečnějším úsilím se znovu stala malárie, jak tomu bylo již dříve. Sousední pozemky, které byly ve vlastnictví Arabů zůstávaly stále bažinami a tak i zdrojem zákeřné nemoci. Tyto náklady s vysoušením hradily *Keren ha-jesod* („Zakládající fond“).

Objevily se i nové formy osidlování. Vedle kibuců vznikly *mošav ovdim* („dělnická osada“). Jak u kibucu tak u *mošav ovdim* je půda majetkem lidu. Práce byla založena na vzájemné pomoci. V mošavu byly ve společném majetku částečně i výrobní prostředky. Rozdíl byl v tom, že každá rodina bydlela ve svém domě a měla přidělený kus půdy. Každý pracoval pro sebe a svou rodinu a tedy nesl rizika, ale zas zisky náležely jemu. Již se zde však nepočítalo s námezdními dělníky, jelikož velikost pozemku byla akorát na uživení rodiny. Mošavy nabízely větší svobodu a individualitu a to i v rodinném životě.

Politický status Palestiny nebyl stále ještě určen. Vlády se ujal komisař z povolání Anglie. Turecká území měla být předána správě některé mocnosti, ale dispoziční právo mělo zůstat Společnosti národů. Od Společnosti národů měla také vzejít ústava pro tato dobytá území. Sionistům chtěli především potvrzení Balfourovy deklarace. Anglie se tomu však zdráhala, jelikož se obávala, že připuštěním deklarace, by mohlo poškodit jejich vztah s Araby.

38/ Stanislawski, Michael. Jabotinsky, Vladimir. In: *THE YIVO ENCYCLOPEDIA OF Jews in Eastern Europe* [online]. [cit. 15.7.2013]. Dostupné z www.yivoencyclopedia.org

39/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat*. str. 77

2.7. Sionismus v konfrontaci s židovským náboženstvím

Někdy se sionismus, židovství a judaismus nesprávně zaměňují, a nebo jim bývá dáván jiný nesprávný význam. Těchto přehmatů se například dopouštělo v období stalinismu, kdy komunisté odsuzovali mnohé Židy jako „sionisty“, „sionistické spiklence“, ... Musíme upozornit, že ne všichni Židé byli sionisté, bylo i dost Židů, kteří se proti sionismu stavěli. V počátcích sionismu byla rozdílnost mezi náboženstvím a nacionalistickými myšlenkami sionismu velmi zásadní a sám Herzl sionismus bral jako věc nacionalismu. Mnohé z těchto rozdílů jsou i do dnes. Proti sionismu bojovala na přelomu 19. a 20. století většina zbožných Židů. Sionismus dle jejich mínění, bylo hnutí, které odmítá základní pilíř víry, v kterou věřili, a to, že Židovský stát bude obnoven až po příchodu Mesiáše, a to se stane jedině z jeho vůle.

Napadali, že sionismus je uskutečňovaný nepříliš zbožnými, nebo přímo ateistickými sionisty. Tak se postavilo proti sionismu velké množství zbožných Židů a významných rabínských autorit. Sionistické hnutí bylo označeno jako „hřích, který oddaluje příchod Mesiáše“.

Zbožní Židé přicházeli do Palestiny i po vzniku sionismu, ale nedělali to z návaznosti na sionismus, ale aby čekali na příchod mesiáše. Na přelomu 19. a 20. století rostl počet příznivců mezi diasporními Židy. Nikdy se pořádně nepodařila myšlenka shromáždění všech Židů na Sióne. I v dnešní době je v diaspoře několikanásobně více Židů než v Izraeli. Již před vznikem státu nesionističtí zbožní Židé uskutečnili osídlení, které bývalo nazýváno Starý Jišuv. V 19. století takto mohli vzniknout ve Svaté zemi celá nová sídliště Židů, kteří nebyli sionisty. Můžeme jmenovat jako příklad některé z nich, jako byly čtvrť Mea Šearim („Sto bran“) a Bnej Brak u Tel-Avivu. Ty jsou stále hlavními centry ortodoxního judaismu a nesionistických proudů židovství. Teologické odmítání sionismu neplatilo pro všechny věřící Židy. V té samé době, kdy sionismus se začínal rozšiřovat, proud ortodoxního judaismu se snažil sionistické koncepty propojit s hlubokou vírou. Zakladateli tohoto konceptu ortodoxního judaismu na znovuoobnovení Izraelské země byly významné duchovní autority. K nejvýznamnějším patřil rabín Avraham Jicchak Ha-Kohen Kook (1865-1935).⁴⁰ Bylo to zrození náboženského sionismu (heb. *cijonut datit*).⁴¹ Ten zaznamenal hlavně velký rozmach po vzniku státu Izrael v roce 1948 a po Šestidenní válce (1967). Významný rozdíl mezi judaismem a sionismem je, že sionistou může být i člověk, který není Židem. Setkáváme se tedy i s pojmy křesťanský a muslimský sionismus. Mezi nežidovské přívržence sionismu můžeme jmenovat britského ministra zahraničí lorda

Arthura Balfoura (1848-1930), britského premiéra Winstona Churchilla (1874-1965), amerického prezidenta Harryho Trumana (1884-1972), československé politiky Tomáše G. Masaryka (1850-1935), Jana Masaryka (1886-1948), a další.

40/ Avineri, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. str. 188, 190

Avraham Jicchak Kook (1865-1935) se stal prvním aškenázkým vrchním rabínem Palestiny z a britského mandátu. V jeho spisech se objevuje systematický pokus začlenit ústřední postavení Země Izraelské v rámci náboženské tradice do radikální revoluční interpretace politické a praktické aktivity sionismu a znovuosídlení Palestiny.

„V době vedení rabína Reinese bylo pro náboženské sionisty stále možné přijmout dočasné „útočiště na přespání“ v Ugandě. Rabín Kook byl tím, kdo nakonec předložil komplexní sionistickou nábožensko-národnostní filosofii a tak se mohla uzavřít propast mezi náboženským judaismem a moderním židovským nacionalismem.“

„Židovská kreativita projevující se v intelektuální oblasti či každodenním životě a činnostech je možná pouze v Zemi izraelské... Židé nemohou být stejně zbožní a oddaní svým vlastním ideálům, cítění a představivosti v diaspoře jako v Zemi izraelské; mimo ni jsou smíseni s odpadem a spoustou nečistot... Ve svaté zemi je představivost člověka jasná a čistá, schopná přijímat pravdu Boží a vyjadřovat v životě pozemském posvátný význam ideálu svrchovanost svatosti; v ní je představivost utlumena, zahalena tmou a stínem nečistoty a nemůže sloužit jako nádoba k rozlévání světla božího.“

(Hertzberg, Arthur, Lights for Rebirth, str.420-421)

41/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 25

2.8. Arabové a sionismus

V Palestině, která byla pod Osmanskou říší, se začal sionismus v praxi projevovat hlavně formou organizovaných přistěhovaleckých vln. Těmto vlnám se začalo říkat *alija* („vzestup“). Židovští imigranti přicházeli do Palestiny oficiálně jako turisté a poutníci a požívali diplomatických výsad, tyto výsady Turecko garantovalo západním mocnostem. V Palestině sionisté půdu a na této odkoupené půdě zakládali usedlosti, farmy, později i vesnice a celá města. Co se týká demografie Palestiny v souvislosti se sionistickými aktivitami, byla situace následující: Ještě v 18. Století žilo v Palestině přibližně 300 000 převážně arabských obyvatel. 5 000 Židů, kteří zde žili, byli jen nepatrný zlomek z asi tří milionů Židů v diaspoře. Roku 1880 už žilo v Palestině podstatně více Židů, přibližně 24 000. I tak však Židé v tomto počtu byli stále výraznou menšinou oproti 470 000 palestinských Arabů. Dokonce i po dvou *alijích*, které proběhly před první světovou válkou, se poměr populace změnil jen nepatrně. Roku 1914 žilo v Palestině 500 000 Arabů a 90 000 Židů. V té době směřovali evropští Židé spíše do USA, kde byly mnohem snadnější podmínky k životu, než do Palestiny. Tento poměr se radikálně proměnil v meziválečném období, ale i těsně před vznikem Izraelského státu tvořili Arabové výraznou většinu obyvatel Palestiny v poměru 2:1.

1. alija (1882-1903) – asi 35 000 osob, hlavně příslušníků hnutí *Chovevej Cijon* a *Bilujim*

(zdroj Wikipedia)

2. alija (1904-1914) – kolem 40 000 osob z východní Evropy, kteří přišli hlavně v reakci na antisemitismus v Rusku a tamních pogromů. Během této vlny bylo založeno město Tel-Aviv, první kibuc (*Deganija*) a především došlo k oživení hebrejštiny. Mnozí z příchozích byli socialistického smýšlení.

(zdroj Wikipedia)

3. alija (1919-1923) – 35 000 osob, opět se hlavně jednalo o přistěhovalce z Ruska a Polska. Reagovali hlavně na založení „Židovské národní domoviny“ Balfourovou deklarací.

4. alija (1924-1928) – asi 67 000 osob, která zahrnovala především střední vrstvy z Polska, kteří osídlovali velká města a Židy, kteří překročili imigrační kvóty do USA.

5. alija (1929-1939) – 250 000 lidí, byli to hlavně sekularizovaní němečtí Židé, kteří prchali před nacisty. Tato *alija* zásadně změnila charakter dosavadní židovské populace v mandátu Palestina.

6. a 7. Alija nebo také „Alija Bet“ (1940-1948) – asi 100 000 osob, hlavně lidé prchající před holocaustem či po válce přicházející z koncentračních táborů. Toto číslo je relativně nízké kvůli britským omezením židovského přistěhovalectví během druhé světové války.

1948-1951 – přes 600 000 osob, vůbec největší přistěhovalcká vlna následovala vzápětí po vzniku Izraele a byli v ní jak východoevropští Židé, tak Židé z arabských zemí na Blízkém východě a v severní Africe.

80. – 90. Léta – velká imigrační vlna Židů ze zemí (bývalého) Sovětského svazu. Např. v mezidobí 1989-1990 jich přišlo do Izraele 200 000. V roce 1991 byla uskutečněna Operace Šalamoun, jejímž prostřednictvím přesídlilo do Izraele 14 000 Židů z Etiopie.

Daleko víc než proti sionismu směřovaly na počátku dvacátého století arabské národní tužby proti nadvládě slábnoucí Osmanské říše, která se snažila popírat národnostní cítění, které je jiné, než je Turecké. S jejím upadáním také narůstalo arabské národní uvědomění a touha po vlastním nezávislém státu (arabský nacionalismus).⁴² Na začátku dvacátého století palestínští Arabové zatím nespatořovali v židovském přistěhovalectví zásadní problém. Arabové dokonce nově příchozí Židy vítali, neboť předpokládali, že jim spolupráce s nimi přinese nové možnosti. S přibývajícými *alijemi* však mnoho palestinských Arabů začalo mít určité pochybnosti. Roku 1911 byla v Jaffě založena Palestinská národní strana. Arabští poslanci v istanbulském parlamentu opakovaně protestovali proti židovskému přistěhovalectví. Díky těmto událostem tak začaly společně se západními vlivy i do tolerantního arabského prostředí pronikat některé myšlenky evropského antisemitismu. Rýsovaly se první problémy praktického rázu vzájemného soužití sionistických Židů a Arabů. Tyto problémy souvisely s prodejem arabské půdy sionistům. Uskutečňování sionismu totiž spočívalo hlavně se získáním půdy v Palestině. Na začátku 20. století pracovalo přibližně 90% palestinských Arabů jako rolníci nebo pastevci. Většina půdy byla v jejich držení. Právně však tuto půdu vlastnilo několik desítek velkých arabských rodin a klanů.⁴³ Odprodej jejich půdy sionistům pro ně byl často velmi výhodný obchod. Sionisté disponovali dobrými finančními zdroji, díky kterým neměli potíže půdu odkoupit. Velkou část nákladů na koupi půdy a její zúrodnování financoval baron Edmond James de Rothschild (1845-1934). Roku 1901 byl založen Židovský národní fond (heb. *Keren Kajemet Le-Jisra'el*), ten vykupoval půdu v Palestině, a také Zakládací fond (heb. *Keren Ha-Jesod*). Tyto instituce byly klíčové pro financování sionistických projektů. Arabové takové možnosti ani přístup k zahraničnímu kapitálu neměli. Sionisté měli navíc velmi schopné lidi pro nákup půdy. Ze začátku mohli v některých případech arabští rolníci na odkoupené půdě zůstat. Tento postup zavrhovali labourističtí sionisté. Podle nich totiž odporoval duchu sionismu a hlavně neřešil problém židovských přistěhovalců, které bylo potřeba zaměstnat. V kupních smlouvách pak byl uveden a smluvně podložen prodej půdy bez arabských rolníků. Prodejci tak často zohlednili pouze svůj zisk, ne však úvahy do budoucna. Často se stávalo, že arabští rolníci nedostali žádnou kompenzaci, když jim bylo znemožněno užívat nadále půdu. A to ani od Židů, tak ani od svých klanů. Vznikala tak velká nespokojená skupina obyvatelstva.

42/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 18

43/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 28

K tomuto stavu nepřispěli ani tak sionisté, kteří se chovali pragmaticky a sledovali své cíle, ale spíše nezodpovědní arabští majitelé půdy. V prvních dvou desetiletích 20. století však ještě nějaká arabská opozice vůči sionistům neexistovala. Bylo možné se setkat nejen s arabskými odpůrci sionistické politiky, ale i s Araby, kteří se sionisty obchodovali nebo pro ně pracovali. O novém židovském domovu v Palestině se začalo hovořit jako o „výspě civilizace proti barbarství“. Tato hesla začala palestinské Araby popuzovat, protože je označovala za barbary. První arabská opozice proti sionismu se však nezačala formovat v řadách muslimů, ale mezi arabskými křesťany. Arabští křesťané na přelomu 19. a 20. století tvořili 10-20% arabské populace a byla mezi nimi řada intelektuálů. Sionismus začal být velkou částí Arabů chápán jako další pokus Západu podřídit muslimy Evropanům. Bylo to i díky tomu, že sionisté měli na své straně vlivné lidi ze Západu. Také idea obnovy „židovské národní domoviny v Palestině“ nezbuzovala u Arabů důvěru. Biblický nárok Židů na Svatou zemi se Arabům legitimní nezdál. Od zániku starověkých židovských států uplynulo více než dva tisíce let a navíc to nebyli rozhodně Arabové, kteří Židy z jejich země vyhnali. Našli se ale i arabští intelektuálové, kteří byli ochotni sionismus teoreticky akceptovat. Sám Herzl možnost rozpoutání arabského národnostního hnutí přehlédl. Herzl byl přesvědčen, že Židé přinesou do Palestiny ze Západu civilizaci a pokrok, za což jim zdejší „barbarský národ“ nakonec v budoucnu poděkuje. V sionistickém hnutí se rozvíjela celá řada směrů, od umírněných až po radikální. K citlivému chování vůči Arabům vyzýval hlavně duchovně-kulturní proud sionismu. Jeho nejvýraznější postavou byl Achad Ha'Am (1856-1927, původním jménem Ašer Ginsberg). Zdůrazňoval morální, kulturní a duchovní prvky židovského nacionalismu. Varoval před přezíravým a násilným chováním vůči Arabům, kterého se v Palestině začali někteří sionisté dopouštět. Jako dalšího můžeme uvést právníka, historika a sionistu Hanse Kohna (1891-1971), který se narodil v Praze, v jedné ze svých statí uvedl: „Nebudou všechny pocity o našich utlačovateli tak trochu k smíchu, když my - zdaleka už ne pouze utlačovaní – ale my, co už slabí nejsme, budeme připravovat Araby o jejich práva a jejich národ?“ Z pozdějších sionistů, kteří měli morálně-kritický pohled na Izrael, lze určitě uvést Martina Bubera (1878-1965) nebo Alberta Einsteina (1879-1955). Slavnému fyzikovi dokonce izraelská vláda navrhla, aby se stal druhým prezidentem Izraele. Ten však nabídku odmítl a již předtím vyslovit svůj názor na ideu židovského státu:

„Mnohem raději bych viděl rozumnou dohodu s Araby o společném životě v míru než vytvoření židovského státu. Nemluvě o praktických zřetelích, mé pochopení podstaty judaismu se vzpírá představě židovského státu s hranicemi, armádou a světskou mocí, byť malou. Obávám se vnitřního poškození, které judaismus utrpí – obzvláště od úzkoprsého nacionalismu v našich vlastních řadách, proti němuž jsme už v minulosti museli tvrdě bojovat, a to i bez židovského státu. Již nejsme Židy makabejského období. Návrat ke státu by znamenal opuštění duchovního pojetí našeho společenství, za něž vdčíme géniu našich proroků“.⁴⁴

Lze shrnout, že až do dvacátých let minulého století však nebylo napětí mezi sionisty a Araby kritické. Svědčí o tom například i dohoda, která byla ještě v roce 1919 uzavřena mezi nejvyššími představiteli sionistů a Arabů. Ta se ale vzápětí stala neplatnou a vztahy obou komunit se vážně zhoršily.

44/ Chapman, Colin. *Čí je země zaslíbená?* str.88
(Einstein, Albert. *Out of My Later Years*. New York: Philosophical Library, 1950)

2.9. Dvacátá léta

Zařazování nových přistěhovalců, zejména dělníků a řemeslníků, do pracovního procesu bylo velmi obtížné. Sionistická organizace pro tyto účely zřídila Fond výstavby (*Keren Ha-jesod*) k financování stále rozsáhlejší kolonizační činnosti. Původní kolonizační společnost ICA byla přeměněna na PICA (*Palestine Jewish Colonisation Association*). Na jedné straně se nespĺnila očekávání, že Židé, zvláště ze Spojených států amerických, budou štědře finančně přispívat, ale zároveň stále více židovských kapitalistů začalo spojovat svou prosperitu s rozvojem židovského hospodářství v Palestině. V tomto počínu spatřovali „nadějně vyhlídky“. Získávali koncese na výrobu elektrického proudu, na těžbu chemikálií z Mrtvého moře. Také americký nežidovský kapitál tušil možnosti pro budoucí rozmach Palestiny a možnost zisků. Roku 1924 dosáhly Spojené státy uzavření anglo-americké konvence o Palestině. Dle této konvence američtí občané a organizace obdrželi stejná práva jako občané a organizace mandátní velmoci. Po skončení první světové války došlo k velkému rozmach politických stran. Na významu získávaly zejména strany dělnické. Sociálně demokratická strana *Achadut Ha-avoda* (Jednota práce), která vznikla v roce 1919 sloučením tří stran, působila vedle strany *Hitachdut* (Sjednocení, zkrácený název), jež vznikla v roce 1920 rovněž sloučením tří organizací. Strana *Hitachdut* byla ideologicky ovlivněna ruskými národníky. Roku 1920 byla založena i levicová dělnická strana *Poalej Cion Smol* (Levicoví dělníci Siónu). Další politickou stranou byla ve 20. letech Náboženská sionistická strana *Ha-mizrachi* (Východ), jež byla založena již v roce 1902 ve východní Evropě. Je třeba zdůraznit, že mnoho sionistů se orientovalo na podporu podnikatelů. Působila tak vlastně od samého založení SO a ve své činnosti se opírala o střední vrstvy. Jako strana se tito sionisté formovali v SO teprve v roce 1931 s názvem Světová aliance všeobecných sionistů. Silně ortodoxní němečtí Židé založili roku 1912 náboženskou protisionistickou stranu *Agudat Jisrael* (Sdružení Izraele). Tato strana razila tezi, že založení židovského státu může být pouze dílem Prozřetelnosti neboli činem Mesiáše, což v podstatě odráželo názory ortodoxních Židů vůči sioismu. Svě přívržence našla mezi zbožnými Židy z východní Evropy. *Agudat Jisrael* se postavilo proti používání *ivritu* (hebrejštiny) jako dorozumívacího jazyka s poukazem na to, že je to svatý jazyk. Hájilo jako dorozumívací jazyk jidiš, který preferovali. Ten ale zase odmítali sionisté jako jazyk, který vznikl mimo Izrael. Je třeba se ještě zmínit o založení reformistické židovské odborové organizace *Histadrut Ha-klalit šel Ha-ovdim Beerec Jisrael* (Všeobecná odborová federace dělníků v zemi Izrael), zkrácený název *Histadrut*, v roce 1920. Tehdy měly tyto odbory 4500 členů, přičemž dlouhou dobu v nich nesměli být organizováni Arabové. V průběhu let vybudoval *Histadrut* různá stavební, nákupní, prodejní a dopravní družstva, která se stala

významným hospodářským činitelem. Politika této odborové ústředny vždy sledovala kompromis s podnikateli, což zdůvodňovala ohledem na budování židovské domoviny.

V září 1922 byl mandát nad Palestinou jednohlasně ratifikován. Do mandátu byla v plném rozsahu přijata Balfourova deklarace. *Jewish Agency* měla Židy mandátní vlády zastupovat. Spolupůsobit v ní byli oprávněni všichni Židé a to i nepalestinští. Oficiálními jazyky se v Palestině staly angličtina, arabština a hebrejščina.

Tím byly vládnoucí skupinou národů uznány právní základy židovské národní domoviny. Takto o tom snil Theodor Herzl. Formálně byl tímto naplněn Basilejský program. Teď už bylo jen zapotřebí stanovené úkoly uskutečnit

„Celý plán je ve své podstatě nekonečně jednoduchý a také to tak musí být, když mu mají rozumět všichni lidé. Budiž nám dána suverenita jednoho pro naše spravedlivé národní požadavky postačující části zemského povrchu. Vše si ostatní sami opatříme. Vznik nové suverenity není nic směšného nebo nemožného. Spolu zažili jsme to, totiž v naší současnosti, u národů, které nejsou jako my středostavovští, nýbrž jsou chudší, nevzdělaní a tím i slabší národy. Zajistit nám suverenitu jsou vlády zemích, zasažených antisemitismem, živě zainteresovány. Jsou zřízeny pro tuto v podstatě jednoduchou, ale v provedení komplikovanou úlohu dvě velké organizace: Society of Jews a Jewish Company. To, co Society of Jews vědecky a politicky připravila, uvádí Jewish Company do praxe.“⁴⁵

45/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat*. str. 35

3. Čtvrtá přistěhovalecká vlna

V roce 1924 začala 4. přistěhovalecká vlna, to zdánlivě zlepšilo politickou pozici SO v Palestině. V tomto roce také začaly pracovat první dva ústavy Hebrejské univerzity v Jeruzalémě. Ta byla v roce 1925 oficiálně otevřena. V Polsku se vláda snažila pomoci státním financím. Zavedla tak jednostranně zaměřené zdanění. Toto daňové břemeno mělo těžký dopad na židovské střední vrstvy. Situace vystěhovalců byla navíc ztížena tím, že Spojené státy přistěhovalce omezily. Převážnou většinu přistěhovalců 4. aliji (celkem to bylo 60 000 osob) tvořili polští Židé. Tito přistěhovalci měli zájem se zde profesně realizovat v obchodu, popřípadě zakládat podniky. Toto jednostranné zatížení však hospodářství s nedostatečně rozvinutým zemědělstvím a průmyslem nemohlo dlouho vydržet. Roku 1926 vypukla hospodářská krize. Tuto krizi navíc provázela nezaměstnanost. Důsledků bylo opětné vystěhování mnoha Židů z Palestiny. Zavést všeobecnou demokracii v zemi neodpovídalo zájmům SO. To především proto, že Arabové tvořili většinu obyvatel (v roce 1929 žilo v Palestině přes 960 000 obyvatel, z toho 156 000 Židů). Jako samostatný samosprávný orgán židovského obyvatelstva uznala mandátní vláda Národní radu (*Vaad Leumi*). Ta sloužila jako pomocný orgán Židovské agentury, která zastupovala židovské obyvatelstvo u mandátní vlády. Do její pravomoci spadala například správa obcí, školství, zdravotnictví. Národní rada byla výkonným orgánem Shromáždění reprezentantů (*Asefat Ha-nivcharim*). Toto shromáždění bylo oficiálně uznáno mandátní vládou v roce 1928. Tvořilo je 71 poslanců volených židovským obyvatelstvem Palestiny. Tyto instituce se nemohly pochopitelně jevit jako orgány samostatného židovského státu, jehož zřízení by odporovalo zájmům Velké Británie. Proto předseda SO Chaim Weizmann se snažil hledat podporu ve Spojených státech a především získat americké židovské kapitalisty. Podařilo se mu prosadit rozšíření počtu členů Židovské agentury. V ní byli do roku 1929 zastoupeni jen sionisté. Nyní však přibýly vážené židovské osobnosti, které nebyly sionisty. Byli to vlivní američtí Židé Louis Marshall a Felix Warburg, francouzský socialista Léon Blum, v neposlední řadě slavný fyzik Albert Einstein a další

Sjednocení arabských zájmů v Palestině po 1. světové válce se projevilo ustanovením Arabského národního kongresu. Boj proti sionistickým snahám byl bezesporu jednotícím činitelem rozvoje arabského nacionalismu. Určitou satisfakci představovalo pro arabské nacionalisty odvolání britského vysokého komisaře Davida Lloyda Georgeho z Egypta. Panovačnost a domýšlivost tohoto komisaře pobuřovala nejen tamější Araby. Velká Británie si byla vědoma možného oslabení svého vlivu v Egyptě. Z tohoto důvodu usilovala o upevnění svých pozic v Palestině, která byla severním sousedem Egypta. Tím bychom mohli vysvětlit, proč v té době podporovala spíše Araby a nad mnohým u nich

přivírala oči. Roku 1929 vzplály v Palestině boje Arabů proti Židům, ty byly ze začátku motivovány ryze náboženskými pohnutkami. Olej do ohně těchto vzájemných rozepří přilil incident u jeruzalémské Zdi nářků, během týdne zahynulo na 250 lidí. 15. srpna vypuklo protibritské povstání řízené Nejvyšší muslimskou radou v čele s jeruzalémským muftím Muhammadem Amínem al-Husajním.⁴⁶ Povstalci žádali zrušení mandátu, nezávislost Palestiny, zrušení Balfourovy deklarace, zastavení židovského přistěhovalectví a zákaz prodeje půdy sionistům. Amín al-Husajní viděl v této situaci velkou příležitost, jak posílit svůj vliv i v politické oblasti. K vyvrcholení událostí došlo ve městech Hebron a Safed, kde se jejich oběti stali především ultraortodoxní Židé. Což bylo paradoxní z hlediska toho, že právě ti se od sionismu distancovali. Avšak když přehlédneme tyto skutečnosti, tak se na rozdíl od okolních arabských států ekonomická a sociální situace arabského obyvatelstva v Palestině zlepšovala.

(Hadždž Amín al-Husajní, zdroj Wikipedia)

46/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str.41-46

3.1. Třicátá léta

Britská MacDonaldova vláda vyslala do Palestiny vyšetřovací komisi a pak se v „Passfieldově Bílé knize“ (1938) postavila na stranu Arabů.⁴⁷ Britská vláda doufala, že zvládne rostoucí radikalizaci arabského nacionalistického hnutí. Proto měla v plánu zavést ústavu a zavede demokratickou správu. Nastala by ale situace, kdy Arabové by však na základě své početní většiny získali nad Židy převahu. Židovská agentura a SO zareagovaly na tuto situaci protibritskou kampaní. Britská vláda byla obviněna z hrubého porušení Balfourovy deklaraace. Této příležitosti využila opoziční konzervativní strana a zaútočila na tehdejší labouristickou vládu. MacDonald kapituloval a poslal předsedovi SO Chaimu Weizmannovi dopis, v němž byla směrodatná interpretace Bílé knihy. Jednalo se v podstatě o omluvný dopis, který motivoval myšlenku uspořádat demokratické volby. K těmto volbám nedošlo. Nakonec musel labouristický ministerský předseda odstoupit. Pozoruhodný byl návrh pravicové sociálně demokratické strany *MAPAJ* z roku 1930 (vznikla v roce 1929 sloučením reformistických stran *Achdut Ha-avodah* a *Hitachdut*). V Palestině měl být ustaven stát, který by měl židovskou většinu v rámci panarabské federace. Mnozí činitelé ve vedení SO si začali uvědomovat, že v budoucnu se musí počítat se vzestupem arabského nacionalismu. I z tohoto důvodu XVII. kongres Světové sionistické organizace prohlásil, že by se měly zlepšit vztahy mezi Židy a Araby, a že by žádná strana neměla mít převahu. Tento názor byl řečen v době, kdy Židé byli v Palestině v menšině. V Palestině tehdy žilo více než 800 000 Arabů a zhruba 175 000 Židů. Arabské zemědělství bylo schopno arabské obyvatelstvo uživit, zato Židé byli odkázáni na dovoz potravin. Scházelo dostatečně vyspělé zemědělství.

47/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str.50

3.2. Nástup nacismu

Sionisté působili ve vystěhovaleckých vlnách do Palestiny a jejich přípravách. V začátcích ještě německá vláda plánovala, že se bude Židů zbavovat vystěhováním. Při předložení zahraničního vstupního víza byl člověk propuštěn. Z tohoto důvodu byla Sionistická jednota ve svém počínání trpěna (pomáhala při odsunu Židů). Příjmy německých sionistů byly vysoké a přesáhly všechny dosavadní. Způsobovalo to to, že Židé raději odevzdávali svůj majetek sionistům než německému státu. Z těchto peněz sionisté po vzoru *chalucim* zřídili v Německu zemědělské školící farmy. V těchto farmách probíhala příprava vystěhovalců na život v Palestině. Toto značně usnadnilo jejich začlenění do života v novém domově v Palestině.

Tak jak se měnily události v Německu, tak se změnila situace v Palestině. Velmi se zvýšil proud uprchlíků. Roku 1935 přišlo 60 tisíc přistěhovalců. Ze začátku si mohli němečtí uprchlíci vzít s sebou až jeden tisíc britských liber. To neslo s sebou situaci, kdy do Palestiny se začaly proudit mohutné toky financí a to vedlo k hospodářskému rozmachu, ze kterého těžili nejen židovští osadníci, ale i Arabové.

V listopadu 1936 přišla do země anglická komise. Ta byla nazývaná podle svého šéfa Earla Peela „Peelova komise“. Tato komise došla k závěru, že Balfourovu deklaraci není možné uskutečnit. Protiklady mezi Židy a Araby jsou příliš velké. Proto musí být země rozdělena. Židovský stát by měl být rozlohou na části Galileje, území Emeku, pobřežním pruhu až po Tel Aviv a Rechovot. Zde žili Židé v početní převaze. Pod anglickým mandátem měl zůstat Jeruzalém s pruhem táhnoucím se k pobřeží, v němž se nalézal Betlém, Ramla, Lod a Jafa. Ostatní území, což byla větší část Palestiny, se měla stát budoucím arabským státem. Weizmann, který byl prezidentem SO, se na 20. sionistickém kongresu roku 1937 v Basileji vyslovil pro přijetí plánu, který navrhla Peelova komise. Byla jmenována komise, která měla vést s Angličany další jednání. Arabové nakonec plán rozdělení odmítli. Požadovali celou Palestinu a to vedlo k rozpoutání povstání. Po několika bojích bylo nakonec od plánů na rozdělení upuštěno.

V letech 1933-1936 uprchlo do Palestiny přes 166 000 Židů v rámci 5. přistěhovalecké vlny (1929-1939) ze střední a východní Evropy. Do roku 1939 vzrostl počet na téměř čtvrt miliónu, z čehož desetina byla ilegální přistěhovalci. Tato přistěhovalecká vlna byla vyvolána krutou protižidovskou politikou nacionálně socialistického režimu v Německu. Roku 1933 byl jmenován říšským kancléřem Adolf Hitler. Vládnoucí mašinérie nacismu začala na základě své rasové teorie cílevědomě Židy

politicky a sociálně utlačovat, ekonomicky ničit a nakonec fyzicky likvidovat v koncentračních táborech. V roce 1933 v Německu žilo kolem 600 000 Židů. Do Palestiny se jich přistěhovalo jen 36 000. Na základě dohody mezi Židovskou agenturou a nacistickými úřady mohli Židé převést část svého majetku do Palestiny. Nevětší proud se ale valil z Polska, kde znatelně zesílil antisemitismus. Příliv kapitálu vyvolal v Palestině určitou konjunkturu, což se projevilo rozvojem investiční činnosti v různých odvětvích hospodářství. V 30. letech se přistěhovalo do Palestiny mnoho židovských dělníků a to převážně z východní Evropy, tím se zvedla početnost a vliv dělnické třídy. Odbory *Histadrut* rozšířily své podnikatelské aktivity. Jejich družstevní podniky, jako bylo například stavební družstvo *Solel Boneh* (Stavební průkopník), nabývaly na prosperitě. Také kibucy zaznamenaly ekonomický vzestup. *Histadrut* byla ovládána stranou *MAPAJ* (Strana dělníků země Izrael), jejíž vedoucí David Ben Gurion ovládl v roce 1935 exekutivu Světové sionistické organizace a podřídil sionistické hnutí palestinským Židům. Do určité míry k tomu také napomohla „historická koalice“ mezi *MAPAJ* a náboženskou stranou *Ha-mizrachi*. Na jedné straně *MAPAJ* přistoupila na celou řadu náboženských požadavků, jako bylo svěcení šabatu, dodržování náboženských předpisů košer při přípravě jídel ve veřejných jídelnách, zachování systému náboženské výchovy a uznání náboženských předpisů v občanském životě židovského obyvatelstva. Oproti tomu zase se zbožní sionisté zavázali, že budou podporovat politiku *MAPAJ* v pracovních, sociálních a bezpečnostních záležitostech. Levicová sionistická strana *Ha-šomer Ha-cair* (Mladý strážce) byla početně slabší. Měla svou základnu v jedné části Kouckého hnutí, jež nesla název *Kibuc Arci* (Zemský kibuc). Strana byla založena roku 1927 v Evropě, aby připravovala mladé Židy pro těžkou práci a kolektivní život v palestinských kibucech. *Ha-šomer Ha-cair* se snažila spojit marxismus-leninismus se sionismem. Ilegálně pracující komunistická strana Palestiny měla malý počet členů, byli to Židé a Arabi. Podporovala arabský odpor vůči činnosti SO i proti mandátní správě. Mandátní správa za tuto činnost komunisty pronásledovala. Věznice byly plné a vládly tam děsivé poměry. Roku 1935 byla odepřena politickým vězňům politická práva. V 30. letech v SO i v Palestině působily dvě židovské buržoazní strany bez náboženského profilu. Byli to Všeobecní sionisté alef (*Cionim klalim alef*) pod vedením Chaima Weizmanna a napravo od nich Všeobecní sionisté bet pod vedením Menachema Usiškina. Další významnější strany byly: *Ha-mizrachi* (náboženská sionistická strana), *Agudat Jisrael* (náboženská nesionistická strana) a revizionistická strana pod vedením Vladimíra Zeeva Žabotinského, jež byla krajně pravicová. Žabotinský považoval SO za příliš umírněná, proto ve Vídni založil Novou sionistickou organizaci. Ve 30. letech se marně pokoušel Žabotinský přesvědčit evropské fašistické vlády, aby dovolily 1,5 miliónům Židům vystěhovat do Palestiny. 1923 byla založena Mládežnická revizionistická organizace *Betar* (zkratka názvu Brit Josef Trumpeldor – Svaz Josefa Trumpeldora). Libovala si v napodobování manýrů fašistických mládežnických organizací. Arabské strany v Palestině byly tradičně vázané na vlivné rody. V 30. letech přešli od politického soupeření ke krvavému vyřizování úctů. Zvláště pak strana, která se hlásila k rodu *al-Husajní* a byla vedena jeruzalémským muftím, se snažila nevybíravým způsobem získat převahu nad

Stranou národní obrany, která byla spjata s mocným rodem *al-Našášíbí*. Roku 1935 byla založena Palestinská arabská strana, která hrála rozhodující úlohu v Nejvyšším arabském výboru šesti politických stran. Tato strana prosazovala zájmy rodiny *al-Husajní*. Vývoj v arabské společnosti se nezastavil. Pomalu začala vznikat vrstva arabských intelektuálů. Postupem času získali značný vliv v arabském nacionalistickém hnutí. Arabská inteligence v mnoha případech nepatřila k žádnému z výše uvedených rodinných klanů. Do doby, než vypukla druhá světová válka, se nedalo mluvit o arabské odborové organizaci, která by se mohla rovnat s židovskou odborovou *Histadrut*.

Na podzim roku 1939 byla do Londýna svolána konference tří, které se říkalo Svatojakubská konference. Měla za úkol najít cestu z této vzniklé patové situace. Arabové odmítli jednat s Židy v jedné místnosti. Proto Chamberlain musel svůj proslav pronést před separovanými stranami Židů a Arabů dvakrát. Na konferenci panovala stejná panická nálada jako v Evropě při jednání s Hitlerem. Na sionisty byl vytvářen tlak, aby se dobrovolně zřekli nároků, které byly v Balfourově deklaraci. S ohledem na nouzovou situaci Židů to však museli odmítnout. Výsledkem této konference byla Bílá kniha. Balfourova deklarace byla prohlášena za zrušenou. To bylo odůvodněné tím, že židovská domovina v Palestině již byla zřízena. Během následujících pěti let mělo být každým rokem umožněno přicestovat patnácti tisícům Židů. Pak už jen s arabským souhlasem. Prodej půdy byl zákonem omezen. Celý svobodný svět tento počín odsoudil V roce 1939 21. Sionistický kongres, který se konal v Ženevě, Bílou knihu odsoudil a prohlásil, že se jejími ustanoveními necítí vázán.

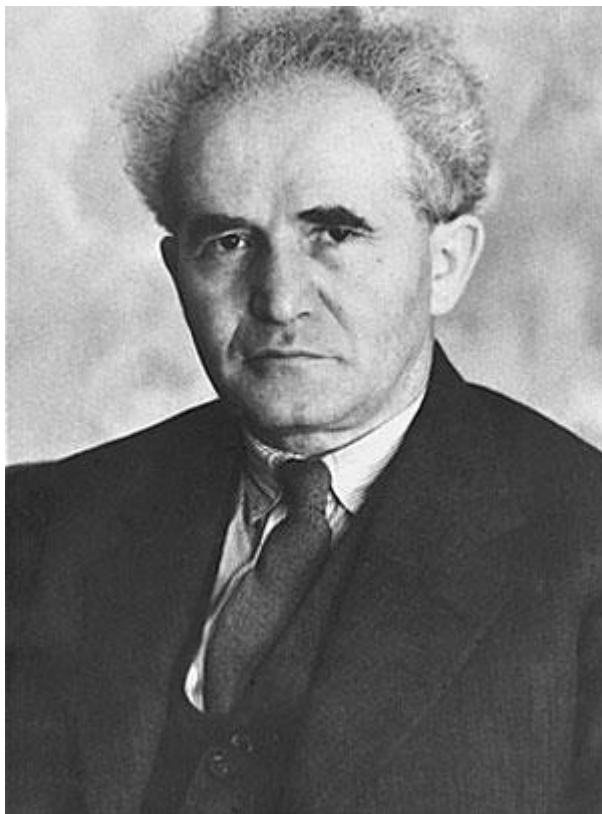
Ani po vyhlášení války Anglie Hitlerovskému Německu, nebyla Bílá kniha zrušena. Válka znamenala pro evropské židovstvo katastrofu.

Po vypuknutí 2. Světové války nastala nová fáze v pronásledování Židů. Židé byli systematicky a totálně vyhlazováni. Pokud to bylo možné, byly z Palestiny podnikány pokusy, které měli pomoci evropským Židům. Angličané ale nepovolovali do Palestiny další přistěhování. Ztroskotaly i pokusy sionistů propustit alespoň transport dětí. Jedinou možností zůstalo ilegální přistěhovalectví.

Roku 1937 bylo přistěhovalectví kvůli arabským nepokojům omezeno. Proto byl ustaven v Paříži *Mosad le-Alija Bét* (Výbor pro imigrační vlnu B). *Mosad* se časem stal centrálou pro veškeré ilegální přistěhovalectví do Palestiny. Jeho působení ochromilo vypuknutí války. Dunaj zůstal poslední řekou, po které se dalo unikat do pomyslné svobody. Rumunsko bylo poslední výpadovou branou z Evropy. Lodě a čluny uprchlíků byly nedostatečně vybaveny, často byly přetíženy a v horších případech nebyly schopny plavby. Plavidla s kapacitou šedesát osob vyplouvala s tisícem lidí na palubě. Utečenci, kteří se neutopili, Angličané odháněli od palestinského pobřeží a odváděli je do sběrného tábora a poté je posílali na ostrov Mauritius. Když německá armáda obsadila Rumunsko, padl i

poslední svobodný přístav. Uprchlíci na lodích, kteří byli dopadeni, byli do jednoho povražděni.

Boj, který se vedl proti Bílé knize, byl těmito ilegálními plavbami zpochybňován, ale i o záchranných akcích se rozhodlo i na politické rovině. Roku 1942 se v newyorském hotelu Biltmore konalo zasedání sionistů.⁴⁸ Američtí sionisté a skupina okolo Ben Guriona zde odsoudili Weizmannův mírný postoj vůči Angličanům. V takzvaném Biltmorském programu požadovali „židovský Commonwealth v Palestině, zasazený do struktur nového demokratického světa“. Jednalo se o prohlášení zaměřené proti anglické politice v Palestině. Program nesměl být zveřejněn, stal se však poté základem pro všechna pozdější jednání s anglickou vládou. Přes všechny tyto spory a nespokojenost sionistů s anglickou politikou, která byla vedena v Palestině v jejich neprospěch, bojovali Židé z Palestiny, ale i z celého světa na straně spojenců proti Německu. Hlavním nepřítelem muselo být Německo. Válka vedená proti Německu byla současně i válkou proti vyhlazení Židů a jejich záchranu. Z tohoto důvodu se palestiniští Židé účastnili bojů v naprosté většině.

(David Ben Gurion, 1886 – 1973, zdroj Wikipedia)

48/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 59-60

3.3. Sionistická organizace po konci války

Poté, co skončila 2. světová válka, SO očekávala, že se jí britská vláda za loajalitu odmění tím, že zruší aplikování politiky Bílé knihy z roku 1939. Také se domnívala, že tragický osud Židů za války, ale i sympatie amerických Židů přimějí, aby britská vláda upustila od svého proarabského stanoviska. A především souhlasila se zřízením židovského státu, tak jak bylo uvedené v biltmorském programu z roku 1942. Nová labouristická vláda považovala však proarabskou politiku v dané situaci pro Velkou Británii užitečnější. Strategická poloha Blízkého východu, bohatá naleziště ropy, politické a ekonomické zájmy, to vše bylo rozhodující britský postoj. Mimo jiné se Velká Británie obávala pronikání USA do této oblasti a vzestupu národně osvobozenického hnutí. Roku 1945 se rozhodla Velká Británie, že bude podporovat založení Ligy arabských států. Členy Ligy arabských států se staly Egypt, Zajordánsko, Sýrie, Libanon, Irák, Saúdská Arábie a Jemen. Britská vláda si uvědomovala, že ze strany vládnoucích kruhů těchto států nehrozí žádné revoluční nebezpečí. Z tohoto důvodu si nárokovala roli ochránce Ligy. To znamenalo snahu vtáhnout Ligu do sféry své politiky a využívat ji pro své cíle. Touto cestou byl brzděn vývoj národně osvobozenického hnutí na Blízkém východě. Jako argumentace sloužila finanční podpora a obchodní výhody a dalším argumentem byl protižidovský postoj Velké Británie v Palestině. Tento druh politiky významně přispěla k prohloubení konfliktu ve vedení SO. Weizmann vždy zdůrazňoval nutnost každodenní osídlovací práce. Byl přesvědčen, že k vytvoření židovského státu dojde jen pod britskou ochranou. Také si myslel, že to nebude dlouho trvat. Což v podstatě znamenalo nemluvit o židovském státě a opírat se při jednáních o Balfourovu deklaraci. Na druhé straně Ben Gurion prosazoval myšlenku židovského státu dle biltmorského programu. Kládl důraz na masové přistěhovalectví. Tato myšlenka byla logická. Bylo potřeba, aby se židovské osazenstvo v Palestině oproti Arabům stalo většinou. Gurion také počítal s dlouhou vládou Velké Británie, ale také počítal s pomocí amerických Židů a vlády Spojených států, jejichž tlak na Velkou Británii považoval za nezbytný. V konfliktu s Ben Gurionem nemohl Weizmann zvítězit. Velká Británie nejevila nejmenší zájem o ústupky, proto se nebylo možné opírat o Balfourovu deklaraci. Jako zajímavost můžeme uvést, že pravicové radikální organizace jako ICL a Sternova skupina⁴⁹, tyto skupiny prováděly teroristické akce proti Velké Británii v Palestině i v zahraničí, byly první, kdo přešel na americkou stranu. ICL provedla 26. července 1946 pumový atentát v hotelu Král David, ten byl sídlem jeruzalémského vládního úřadu a hlavního stanu britské armády v Palestině. Při explozi přišlo o život 91 osob. Sternova skupina prováděla teroristické akce i v Londýně. Většina členů Sternovi

skupiny vstoupila po založení Státu Izrael do izraelských ozbrojených sil. Tyto síly brutálně zasahovaly proti Arabům. Musíme si uvědomovat, že SO nebylo jednolitým hnutím. Byly v ní radikálně pravicové strany a organizace, které se neštítily teroru a zastávaly vůči Arabům rasistické postoje. Na druhé straně působily v SO i levicové strany a organizace, jako byly například *Ha-šomer Ha-cair* a *Achdut Ha-avodah*, v současné době pak *MAPAM*. V SO existoval také střed, ten hrál roli v mírových urovnání vztahů mezi Izraelem a Araby. Různé politické odstíny či zaměření lze pozorovat v každém politickém hnutí. Není to nic nového a vyplývá to zřejmě z lidské povahy.

3.4. Situace před vznikem izraelského státu

Po celou válku byla v Anglii u moci Churchillova vláda, která přicházela s různými sliby. Palestinu je třeba rozdělit, jinak se spor mezi Židy a Araby neskonečí. Po válce se však nic nestalo. Nejdříve mělo v Anglii dojít k parlamentním volbám. Churchill byl ve volbách poražen a vládu převzala Labour Party. Toto vítězství sionisty potěšilo, jelikož tato strana požadovala mnohokrát, aby Židé směli volně přicházet do Palestiny. Vypracovala plán, ve kterém se Palestina měla stát územím židovského státu. Měl být ještě zvětšen o okrajová území sousedních arabských států. Anglie měla velkoryse podporovat vystěhování Arabů z Palestiny.

Po volbách čekalo na sionisty překvapení. Když se Labour Party dostala do vlády, zjistila, že by Východ mohl být mnohem lépe ovládnán ve spolupráci s Araby. Anglie povolila pouze patnáct set přistěhovalců měsíčně. Po tom, co Židé zažili, to byl výsměch. Žádný stát kromě Francie a Švédska je nebyl ochoten přijmout. Jediným cílem byla pro mnoho Židů Palestina, která jim slibovala domov a bezpečí.

„Otázka vzniku Židovského státu není rozhodování mezi dobrem a zlem, ale rozhodování mezi menší či větší nespravedlností. Nespravedlnost je nevyhnutelná a my se musíme rozhodnout, zda je lepší být nespravedlivý k palestinským Arabům, či k Židům“ (Chajim Weizmann)⁵⁰

Židovské podzemní hnutí v Palestině, *Hagana*, se začalo o tyto lidi starat. Podporovaly je oddíly židovské brigády. Sionistická organizace se snažila vyjednat s Anglií, aby se mohli v Palestině usadit alespoň přeživší z koncentračních táborů. Americký prezident Truman požadoval okamžité přijetí sta tisíce přistěhovalců do Palestiny. Díky americkému nátlaku byla vyslána anglicko-americká komise do Palestiny a do evropských sběrných táborů. Tato komise došla ke stejnému závěru jako americký prezident. Avšak Bevin, ministr zahraničních věcí labouristické strany Anglie, zůstal hluchý k tomuto stanovisku.

50/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 63

V Ženevě roku 1946 se konal první poválečný sionistický kongres. Nálada byla velmi skličující. Nebyly přítomné organizace, které dříve patřily k těm nejsilněji zastoupeným na sionistických konferencích. Byly to organizace z Polska, Německa, balkánských států, ale také ze západoevropských zemí. Zůstaly z nich jen zbytky. Palestina a Amerika tvořily nejsilnější skupiny. Dojem byl pochmurný. Budoucnost se zdála být beznadějná, díky tomu, že Anglie nechtěla zrušit Bílou knihu zaměřenou proti sionistům. Tato situace přispěla k vytvoření zcela nových názorových proudů. Radikální kruhy se začaly silněji prosazovat a ovlivnily i umírněné. Byla otřesena důvěra v Británii. Sionisté už nemohli s její vládou dále spolupracovat a začali plánovat odpor.

Většinou byl přijat Biltmorský program, který chtěl rozdělení Palestiny a zřízení nezávislého židovského státu. Tento program byl však uvnitř hnutí napadán až do založení stát. Odpůrci Biltmorského programu obhajovali binacionální arabsko-židovský. Politické argumenty zastánců binacionálního státu, tak jak je formulovala pozdější levicová strana *Mapam*, že malý židovský stát uprostřed množství arabských států může přežít jen ve vzájemné shodě, a proto se směřovat ke smíření s Araby. Mimo jiné se nesmí přistěhovalectví omezit jen na jednu část Palestiny. Celá Palestina má být židovskému lidu otevřena.

Než se díky jednáním vytvořila příznivější situace, existovala jen možnost ilegálního přistěhovalectví. *Mosad* se znovu ujal své práce. V táborech se shromáždilo přes čtvrt milionu těch, kteří přežili koncentrační tábor. Nikdo je nechtěl a jedinou nadějí viděli v Palestině. Takže se rozhodli nedbat ustanovení, která jim bránila k dosažení cíle. Lodě, které byly k dispozici, nevyhovovaly. Jejich kapacity nebyly schopny pojmout tolik osob. Rozhořčení netrpělivě čekajících sílilo.

Mosad při veškerém úsilí mohl učinit jen velice málo, zvláště pokud Angličané nezůstali nečinní. Ti se snažili maximálně zamezit narůstajícímu přílivu přistěhovalců. Byla zesílena středomořská flotila, která utvořila blokádu vůči přeplněným a nevyhovujícím lodím, které připomínaly rakve. Metody se však zdokonalovaly na obou stranách. *Hagana* pracovala úspěšně v Itálii. Zde tajně připravovala většinu transportů. Skupiny byly ve spojení s hlavním sídlem *Mosadu* a *Hagany* v Palestině. Druhá dobře vyzbrojená skupina *Hagany* přebírala blížící se lodě k Palestině. *Hagana* se snažila používat zbraně jen jako poslední řešení.

Mosadu byl pověřený ještě jedním úkolem. Statisíce polských Židů, kterým se podařilo utéci do Ruska, kde přežili válku, bylo po válce posláno zpět do Polska. Majetek těchto Židů majetek byl zabrán polskými státními příslušníky. Ti nebyli ochotni jej vrátit. Pro tyto Židy již nebylo Polsko jejich vlastí. *Mosad* jim pomáhal dostat se do západní Evropy. Práci *Mosadu* podporovaly vlády Polska, Jugoslávie a Československa. Anglie tomu i přes protesty nedokázala zabránit. Se svou palestinskou politikou zůstala izolována. Sympatie ostatních velmocí byly na straně více Židů než Angličanů. Z bývalé americké

okupační zóny v Německu se stal záchytný tábor pro veškeré transporty z východní Evropy. Z této stanice vedla cesta k přístavům v jižní Francii a Itálii. Byla pak i druhá cesta, která směřovala z Polska přes Československo do Jugoslávie, Bulharska a Rumunska.

Ilegální přistěhovalci do Palestiny zůstalo stejné. Lidé dorazili k pobřeží Palestiny. Zde pak apelovali na lidský soucit u anglických vojáků. Mnozí vyzdvihovali nápisy, kde například stálo „Němci rozbili naše rodiny; vy nerozbíjejte naši naděje!“ Angličané se nenechávali obměkčit. Všichni ilegální přistěhovalci, kteří byli v těchto dobách dopadeni, byli převezeni do tábora u Atlitu, starého křižáckého hradu jižně od Haify. Roku 1946 se tam nacházelo 24 000 lidí.

Boj byl tvrdší a tvrdší. Od srpna 1946 posílali Angličané uprchlíky již Palestinu. Novým územím pro vysídlení uprchlíků byl Kypr. Židé se stavěli na pasivní odpor. Počet ilegálních přistěhovalců však rozhodně neklesal. Blokáda byla stále více neprůchodnější.

Vyhrocené postupy Angličanů během blokád znamenaly definitivní konec anglicko-židovské spolupráce. V Palestině se aktivně začaly projevovat obě teroristické skupiny, *Ecel* nebo také *Irgun*, které byly založeny Žabotinským⁵¹ a skupinou Stern. Vedli teroristické útoky na několik anglických vojenských táborů. O život při útoku na hotel King David přišlo sto anglických, židovských a arabských úředníků. Začal boj všech proti všem. V této komplikované situaci se Anglie obrátila na OSN. Tak se stalo, že události v Palestině vstoupily do nové etapy, poslední, která vedla k založení státu.

Dne 23. září 1947 byla při OSN ustavena komise. Ta měla za úkol posoudit návrhy UNSCOOP a předložit OSN své závěry.⁵² Přiblížilo zřízení židovského státu, ale britská vláda vyhrožovala, že Palestinu opustí a nechá tak Židy Arabům. Také se oháněla strašákem bolševismu. Sympatie levicových sil v SO i mimo ni k Sovětskému svazu vzrůstaly. Postoj Spojených států i přes nátlak amerických židovských organizací kolísal. Byly zde proarabské zájmy amerických naftových společností, které skýtalys vysoké zisky. V říjnu 1947 začaly v OSN diskuze o Palestině. Židovská agentura předložila OSN 10 programových bodů. Ve svém spise žádala, aby nebylo přijato žádné dlouhodobé řešení. Mimo jiné také požadovala, aby OSN uvedlo při vymezení úkolů komise též britské mandátní závazky. Tento návrh tak mohl být pochopen jako podpora britského mandátu. Další rozpory se projevíly ještě před hlasováním OSN v otázce zřízení židovského státu.

51/ Stanislawski, Michael. Jabotinsky, Vladimir. In: *THE YIVO ENCYCLOPEDIA OF Jews in Eastern Europe*
52/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 67

Ultraortodoxní organizace *Agudat Jisrael*, která nebyla součástí SO, odmítala zřízení židovského státu a to z náboženských motivů. Byla naopak pro trvání britského mandátu.

V deníku *Ha-mizrachi* vyšel v roce 1949 článek, v němž bylo psáno, že zástupci *Agudat Jisrael* se spojili 12 dní před hlasováním v OSN s pozdějším ministrem zahraničí Moše Šarettem. Zástupci *Agudat Jisrael* projeví ochotu upustit od předložení svého memoranda, ve kterém bylo prohlášeno, že ortodoxní židovstvo je proti zřízení židovského státu. Za to, že tak učiní, požadovali 200 000 dolarů. Tuto požadovanou částku dostali, jak potvrdil izraelský ministr církevních záležitostí Rav Fishman 10. února 1949 v dopise určeném ministru sociální péče M. Lewinovi. OSN se usnesla o rozdělení Palestiny. Chaim Weizmann se snažil jako první prezident Izraele uklidnit západní velmoci prohlášením, kde prohlásil, že budoucí židovský stát bude jen konzervativním, a že komunismus nenajde v zemi živnou půdu. Americká vláda přes různá ujištění a politické nátlaky dělala v otázce dělení Palestiny nejrůznější politické obraty. 5. prosince 1947 vydaly spojené státy zákaz vývozu zbraní do Palestiny. Dál však dodávaly zbraně do arabských zemí. Dodávali i do těch arabských zemí, které připravovaly invazi do Palestiny. V únoru 1948 se vyhroutil nevyhlášená válka v Palestině. Palestinská komise OSN žádala o vyslání mezinárodního vojska, aby tak mohlo dojít k provedení dělení Palestiny. Spojené státy tohoto požadavku využili jako záminku, při které se v Radě bezpečnosti vyslovily proti dělení, pokud nelze provést jinak než ozbrojenou mocí. To byl zásadní obrat v americkém postoji k palestinské otázce. Avšak nakonec se prezident Truman ve svém sdělení z 18. března 1948 k Ch. Weizmanovi vyjádřil, že se nezměnilo stanovisko Spojených států ohledně dělení. Ale již příštího dne Warren Austin, který byl delegátem ve Spojených státech v radě bezpečnosti, označil plán dělení za neuskutečnitelný. Také doporučil zastavit činnost palestinské komise. Dle něj by OSN měla zvážit návrh, že by Palestina mohla přejít pod svěřenectví OSN. Tak by mohli podřídit celou Palestinu své kontrole. Proti tomuto návrhu vystoupil A. A. Gromyko. Argumentoval tím, že je to v podstatě pokus přeměnit Palestinu ve strategickou vojenskou základnu Spojených států a Velké Británie, který se skrývá za udržením pořádku na tomto území.

Postoj SSSR znamenal povzbuzení židovského lidu v Palestině v jeho boji za samostatný židovský stát. Komunistická strana Palestiny žádala, aby byl Stát Izrael vyhlášen ještě před skončením britského mandátu. Mnozí vedoucí činitelé SO byli ale opačného názoru. Sionisté se nechtěli otevřeně postavit proti Velké Británii. Nestabilita postoje SO té doby je charakteristická. Takže 14. května 1948 prohlášení o nezávislosti Izraele nebylo při předčítání před členy Státní rady napsáno na příslušné pergamenové listině. Členové Státní rady podepsali svinutou pergamenovou listinu, na níž text deklarace ještě nebyl zaznamenán. 15. dubna 1948 na jednání Rady bezpečnosti bylo konstatováno, že pokusy jednat o příměří mezi oběma stranami, které už mezi sebou bojovaly, ztroskotaly. Situace Židů a Arabů je nesmiřitelná. Byl podán návrh na svolání zvláštního zasedání OSN. Zasedání se konalo následující den, 16. dubna. Velká Británie stále odmítala realizovat základní doporučení OSN. Argumentovala své stanovisko tím, že nebylo

dostatečně přihlédnuto k jejím zájmům. Valné shromáždění pak přijalo několik doporučení. Ty však nebylo možné realizovat. Spojené státy se na tomto druhém zvláštním zasedání snažily prosazovat různé varianty zřízení. Jednalo se o poručnickou správu nad Palestinou. Po tomto sovětský delegát obvinil Spojené státy z dvojakého postoje. 14. května 1948 OSN zrušilo Zvláštní výbor OSN pro Palestinu. Na místo toho bylo doporučeno jmenovat prostředníka OSN. Tím se stal švédský diplomat hrabě Folke Bernadotte. Ten byl za druhé světové války předsedou švédského Červeného kříže a od března do května 1945 osobně vedl akci na pomoc vězňům koncentračních táborů v Německu. Při této akci bylo zachráněno životů 30 000 vězňů. Na konci války sám podnikl několik pokusů o smíření nejvyššího velitele SS Himmlera se západními mocnostmi. Je možné, že měl v úmyslu vytvoření společné fronty proti Sovětskému svazu (za finsko-sovětské války otevřel v New Yorku kancelář, která najímala dobrovolníky proti SSSR). Během jednání Valného shromáždění OSN proběhla dramatická scéna, kdy delegát Spojených států Austin argumentoval proti okamžitému zřízení židovského státu. V tu chvíli došla telefonická zpráva, že prezident Truman 10 minut po vyhlášení samostatnosti židovského státu uznal tento stát „de facto“. Stát dostal název *Medinat Jisrael* (Stát Izrael), byl vyhlášen v Tel Avivu Státní radou v 18.01 místního času. Což bylo šest hodin před ukončením britského mandátu. Stalo se tak 14. května 1948 (5. *ijaru* roku 5708 podle židovského kalendáře).⁵³ Státní rada se skládala z 37 představitelů nejrůznějších sionistických a nesionistických stran. V té době se skládala z těchto osobností: první ministerský předseda Izraele David Ben Gurion, Moše Šarett (první ministr zahraničí), Golda Meirová, zástupce komunistické strany Meir Vilner a další. SSSR a ČSR byly první státy, které uznaly Stát Izrael podle mezinárodního práva. Izraelský ministr Moše Šarett zaslal sovětské delegaci v OSN tento děkovaný telegram:

*„Vyžívám této příležitosti, abych vám tlumočil pocity uznání a vděčnosti židovského národa v Palestině, které sdílí Židé celého světa, za pevný postoj, který zaujala sovětská delegace v OSN ke zřízení židovského svrchovaného a nezávislého státu v Palestině, za neústupnou obhajobu této zásady přes všechny těžkosti, za výraz upřímné sympatie k utrpení židovského národa pod botou fašistických katanů a za podporu zásady, že Židé v Palestině představují národ a mají právo na svrchovanost a nezávislost.“*⁵⁴

53/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 78

54/ **Terner**, Erich. *Dějiny státu Izrael*. Pardubice: KORA, 1991. s. 267. ISBN 80-901092-0-9. str.93

3.5. Sionistická organizace po ustanovení státu

SO po vyhlášení Balfourovy deklaráce a po zřízení britského mandátu působila v Palestině jako představitelka židovského obyvatelstva. Měla za úkol radit se a spolupracovat s mandátní správou a to v záležitostech židovského území. SO působila a dodnes působí hlavně mimo Palestinu. Bylo tomu tak od samého začátku svého založení v Basileji v roce 1897. Tehdy SO deklarovala svůj cíl, národní obrození a nezávislost židovského lidu v *Erec Jisrael*. Od začátku hledala SO podporu u velkých mocností, za niž jim přislíbila loajalitu a spolupráci. Pochopení pro svoji věc našla až koncem první světové války u Velké Británie. V mnoha státech světa působila SO na Židy v tom směru, aby si uvědomili svou sounáležitost, aby finančně podporovali sionistickou myšlenku, osídlování Palestiny Židovskou populací, a aby se sami vystěhovali do Palestiny, to bylo jejich řešení Židovské otázky. Argumentace SO byla taková, že Židé se nemohou definitivně asimilovat, natož pak existovat v nějakém státě, neboť jim to nedovolují projevy antisemitismu. Od roku 1918 se SO opírala o Velkou Británii do doby, než Británie přistoupila na proarabskou politiku. Po druhé světové válce to byly Spojené státy, které pak začaly ucukávat z podobného důvodu jako Velká Británie. S krátkou přestávkou v letech 1947-1948 vystupovala proti Sovětskému svazu. V roce 1929 dala podnět k založení rozšířené Židovské agentury, v níž se po určitou dobu angažovalo několik významných nesionistických židovských osobností. V SO se jednalo o zvýšení prestiže sionistického budování židovské domoviny a o získání co nejvíce finančních prostředků k tomuto účelu. S ohledem na negativní postoj Velké Británie k neomezenému přistěhovalectví Židů do Palestiny začala se SO za druhé světové války přeorientovávat na Spojené státy, kde jejím cílem byl založit židovský stát. Po ustanovení Státu Izrael v roce 1948 bylo již hlavního cíle SO dosaženo. Vystala další otázka SO. První ministerský předseda Izraele Ben Gurion, jež si byl vědom slabin nového židovského státu, razil ideu, že by SO měla být oporou tohoto nového uskupení. Jeho názor však nebyl sionistickými činiteli ani ve světě, ani v Izraeli přijat. Roku 1951 se v Jeruzalémě konal 23. kongres SO. Byl to první kongres po založení státu a první kongres na Palestinském území. Vytyčily se na něm nové úkoly sionismu. Ty byly, posílit Stát Izrael, shromáždit v něm Židy z exilu a zajistit jednotu židovského lidu. V praxi to vypadalo tak, že po zřízení Státu Izrael se do země přistěhovali hlavně Židé, kteří pocházeli ze střední a východní Evropy, dále se pak jednalo o Židy z Arabských států a později i z Íránu. Ti Židé, kteří dostali povolení vystěhovat se ze Sovětského svazu, dali přednost Spojeným státům, kde již byla velká komunita z východní Evropy a především Ruska, která tam emigrovala již z dob pogromů. Jen nepatrná část se jich přistěhovala do Izraele. Bezvýznamný byl také počet přistěhovalců ze západní Evropy a Spojených států. Roku 1952 přijal *Kneset* zákon, který

zaručil Světové sionistické organizaci zvláštní právní statut. *Kneset* uznal SO a Židovskou agenturu jako autoritativní zastupitelství, která pokračují ve svém působení ve Státě Izrael za účelem výstavby a osídlování země, absorpce přistěhovalců, koordinace činnosti židovských institucí v Izraeli a koordinace organizací, které jsou v těchto oblastech aktivní. V podstatě tento zákon omezoval práva Státu Izrael, které předal ve prospěch dvou organizací, jež působí také v zahraničí a navíc jsou rozhodující měrou řízeny zahraničními činiteli. Tato skutečnost byla vyargumentovaná tím, že se tak děje ve prospěch budování Izraele. Byly tu námitky ze strany pokrokových kruhů Izraele, které namítaly, že uvedený zákon dává jednostranně přednost vlivům ze strany židovských zámožných vrstev a tím byly myšleny především vrstvy ze Spojených států. Nikdo však nepopíral, že Izrael se neobejde, co se týče hospodářského rozvoje bez pomoci zahraničních investorů.⁵⁵ Zákon z roku 1952 vyjádřil očekávání, že všichni Židé budou pomáhat při výstavbě nového státu a že SO bude usilovat o jednotu všech skupin světového židovstva, neboť jedině tak bude tohoto cíle dosaženo. Ale však sionisté přiznali, že tohoto úkolu nebylo dosaženo.

*„Politika musí být dělána od shora dolů. V židovském státě přesto nemá být nikdo zotročován, neboť každý bude chtít stoupat. Tak musí do našeho lidu přijít mohutný tah vzhůru. Každý jednotlivec bude nyní věřit, že se sám zvedá a přitom bude zvedán celek. Vzestup je třeba svázat do mravných, státu potřebných a národní myšlenec sloužících forem.“*⁵⁶

Během následující období ztratilo sionistické hnutí mnoho ze své prestiže a vlivu. Sionistické hnutí nebylo již schopné stát se původní silou, která by mohla sjednotit všechny židovské pospolitosti kolem Státu Izrael a dokončit ideu sionismu.

Vlajka

*„Nemáme žádnou vlajku. Nějakou potřebujeme. Když se chce vést hodně lidí, tak se musí nad jejich hlavy zvednout nějaký symbol. Představuji si bílou vlajku se sedmi zlatými hvězdami. Bílé pole znamená nový čistý život, hvězdy představují sedm zlatých hodin našeho pracovního dne, neboť ve znamení práce jdou židé do nové země.“*⁵⁷

55/ Zde bych rád upozornil na knihu, kterou jsem objevil těsně před dokončením této práce.

Senor, Dan, Singer, Saul. *START-UP NATION, Příběh izraelského hospodářského zázraku*. Aligier, 2012.

Myslím si, že zde by se dalo použít mnoho informací z hlediska hospodářského vývoje státu Izrael.

56/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat*. str. 98

57/ Herzl, Theodor. *Der Judenstaat*. str. 102

3.6. Ortodoxní pohled na sionismus

Podle židovského práva Žid zůstává Židem, dokonce i když zhřešil. Ortodoxní žalobci uváděli několik důvodů pro jejich antisionistický postoj, jako fakt, že sionismus je světské hnutí. Je těžké pochopit sílu těchto argumentů pro někoho, kdo není obeznámen se světem ultraortodoxních. Světskost sionismu je popření principů náboženství (existence Boha) a hřích přirozeně plodí další hříchy. Jak představitel *Agudat Jisrael* zastupující v *Knesetu*, Menachen Porush, řekl v interview zabývajícím se odpovědností sionistů za Holocaust⁵⁸: Těm, kteří se odklonili od hodnot *Tóry*, můžeme věřit cokoliv. Dokonce bez ohledu na Holocaust, odloučení od hodnot *Tóry* a *Halachy* vede pouze k životu v hříchu a nemravnosti v každé sféře. Dle ortodoxního pohledu byl sionismus koncipovaný a zrozený v poskvrnění. Tak se hlásalo i v mnohých brožurách. V podstatě světskost, která plodí sionismus je *klipa* (kabalistický termín označující materiální svět, říši Satana a démonů). Rabín Satmar v jeho předmluvě k polemickému spisu *Al Hageula ve-al Ha-temura* píše o sionistických poslech druhé strany (strany Satana). Poukazuje na to, že nečistý je ten, kdo znesvěcuje celý svět a ten, který v Satanově hře ztratil šanci na spásu, která se objevila po utrpení bratří, dětech Izraele, pod německým tyranem, výměnou za vykoupení falší a lží. Ortodoxní se drží tvrzení, že příchod Mesiáše byl zpožděn Satanem s pomocí sionistických poslů. Bylo bráno, že světský sionismus je připojován k ďáblu v otevřeném vzdoru proti stvořiteli. Scheinfeld doporučuje brožuru tohoto rabína čtenářům s tím, že tak možná poznáš odvěkého nepřítele a odhalíš jeho povahu a podstatu. Navazuje ale také obhajobou v detailech, kde stín soudu bratrství kriminálních Holocaustu má pouze jeden účel...položít světskost jako základ a předložit ji jako zapřísáhlého nepřítele izraelského lidu. Tento argument přehlédl však fakt, že první předchůdci sionismu byli rabíni, rabín Hirsch Kalischer a rabín Yehuda Alkalai. A to již od založení Sionistické organizace, zahrnující náboženský sionistický proud (*Mizrachi*). Pokud bychom se vrátili k původnímu argumentu „hřích plodí hřích“, není zas tak překvapující, že sionismus se údajně oddělil od židovských tradic a hodnot a přiblížil se ke světovým národům. Oba rabíni zdůrazňovali národní ideu, kde se měl vybudovat stát pro židovský národ a žít v něm jako to dělali pohané. Toto je bráno jako odklonění jedné ze základních podstat judaismu a to o jedinečnosti Židů, Domu Izraele. Tato myšlenka tak byla chápána jako hřích.

58/ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. str. 23-24

4. Doslov

Závěrem bych se vrátil k Theodoru Herzlovi. Svým spisem Židovský stát z roku 1896 se pokusil nalézt jasnou odpověď na tzv. židovskou otázku, která byla jednou z mnoha palčivých "otázek" konce 19. století. Příímým popudem pro hledání "moderního řešení" mu byla Dreyfusova aféra i neúnosná situace Židů v tehdejší světě a obzvlášť v Rusku. Židy v diaspoře pojímá jako jeden národ a jediné řešení vidí ve zřízení národního, moderního státu budoucnosti, ať už by byl v Palestině či jiném státě. Jeho myšlenky jsou prodchnuty neotřesitelnou vírou v pokrok, i v racionalitu člověka, která podle jeho slov nabývá vrchu nad všemi "starými a překonanými představami" minulosti. Ve jménu racionality předkládá svou střízlivou vizi ustavení státu i plán, jak k tomuto cíli dospět. Jeho kniha Židovský stát představuje zásadní dokument sionistického hnutí a sionismu jako takového, který má svou platnost nejenom v kontextu "národních otázek" předcházejících minulému století, ale dodnes neztrácí na plasticitě. On byl hybným kamenem, který tuto myšlenku uvedl do provozu a i po jeho smrti žila dál a my dnes jako pozorovatelé můžeme sledovat, jakými cestami se historie Židů ubírala v době před samotným založením státu Izrael v roce 1948.

5. Zionism – Abstract

Zionism was founded by Theodor Herzl. In his treatise *The Jewish State* published in 1896, Herzl attempted to find a clear answer to the Jewish question, which was one of the many burning “questions” of the late 19th century. The Dreyfus affair as well as the unbearable situation of the Jews at the time, particularly in Russia, were the direct impetus for looking for a “modern solution”. He treats the Jews in the diaspora as one nation and sees the only solution in the establishment of a national, modern state of the future, whether in Palestine or in another state. His thoughts are imbued with an unshakeable belief in progress, as well as in man’s rationality, which in his words shall prevail over “all and outdated ideas” of the past. In the name of rationality he presents his austere vision of the establishment of the state along with the plan how to achieve this goal. His book *The Jewish State* is a fundamental document of the Zionist movement and Zionism as a whole and is applicable not only in the context of “national issues” prior to last century, but it has not lost its plasticity so far. He was the cornerstone who put the idea into operation and today we as the observers can see which paths the history of Jews followed in the time before the actual establishment of the State of Israel in 1948.

In 1897, the Zionist Organization was founded at the first Zionist Congress in Basel and Theodor Herzl became its president. Zionism soon spread particularly among Eastern European Jews, who were threatened by anti-Semitism and pogroms. Later, the emigration of Jews occurred as a result of Nazi persecution. This situation significantly helped to spread the idea of Zionism and the desire for their own homeland which would be a Jewish state. After the Balfour Declaration and the establishment of the British Mandate, the Zionist Organization acted in Palestine as a representative of the Jewish population in relation to the mandate government. Its task was to advise to and cooperate with the mandate administration in matters of the Jewish territory. The ZO operated and still operates mainly outside Palestine, from the very beginning of its foundation in Basel in 1897, when the ZO declared its goal, national revival and independence of the Jewish people in Eretz Yisrael. The term Zionism was coined by Nathan Birnbaum, a Jewish writer from Vienna, and was derived from the word Zion, which is one of the biblical names of Jerusalem. From the beginning, the ZO searched support from major powers, for which it pledged loyalty and cooperation.

The path of Zionism was not easy. Speculations over the territory for a Jewish state divided the Zionist Organization from inside. This issue was also joined by a different mindset of ideological groups within the Zionist Organization. World War I represented another threat to the Zionist Organization. After the rise of Nazism, a large immigration

wave occurred, which headed to the already established settlements in Palestine. The Zionists were involved in this situation and led the preparation for the flow of refugees into Palestine. Due to the large influx of money, which came along with refugees, Palestine witnessed a massive economic boom and not only the Jewish settlers benefited from it, but also 250,000 Arabs who emigrated from neighboring countries.

The main goal of the Zionist Organization was achieved after the establishment of the State of Israel in 1948. Yet, its quest has not ended yet ...

Michal Müller

6. Seznam použité literatury:

Terner, Erich. *Dějiny státu Izrael*. Pardubice: KORA, 1991. s. 267.
ISBN 80-901092-0-9.

Avineri, Šlomo. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001. s. 250.
ISBN 80-85924-28-5.

Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1999. s. 242.
ISBN 80-7021-265-9.

Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno: Centrum strategických studií, 2005.
s. 305. ISBN 80-903333-9-7.

Porat, Dina. 'Amalek's Accomplices' Blaming Zionism for the Holocaust: Anti-Zionist Ultra-Orthodoxy in Israel during the 1980s. *Journal of Contemporary History*. 1992, vol. 27, no. 4, s. 695-729.

Chapman, Colin. *Čí je země zaslíbená?-Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2003. s. 332. ISBN 80-7207-507-1.

Yadgar, Yaacov. SHAS as a Struggle to Create a New Field: A Bourdieuan Perspective of an Israeli Phenomenon. *Sociology of Religions*. 2003, vol. 64, no. 2, s. 223-246.

Leser, Norbert. *Theodor Herzl und das Wien des Fin de Siécle*. Wien: Böhlau Verlag, 1987. s. 199. ISBN 3-205-06355-4.

Herzl, Theodor. *Der Judenstaat, Versuch einer modernen Lösung der Judenfrage*. Zürich: Manesse Verlag, 1988. s. 116. ISBN 3-7175-4055-6.

Bible, *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Podle ekumenického vydání z roku 1985. Biblická společnost v ČR, 1990. s. 287.

Johnson, Paul. *Dějiny židovského národa*. Český Těšín: Rozmluvy, 1995. s. 591. ISBN 80-85336-31-6.

Kosáková, Eva, **Kuntoš**, Jaroslav, **Veselská**, Dana, **Sixtová**, Olga, **Scheibová**, Michaela, **Uličná**, Lenka. *Slovník judaik*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2004. s. 142. ISBN 80-85608-64-2.

Newman, Ja'akov, **Sivan**, Gavri'el. *Judaismus od A do Z*. Praha: Sefer, 2004. s. 285. ISBN 80-900895-3-4.

Obrazové přílohy. *Wikipedie*. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org>

Kornberg, Jacques. *Theodor Herzl: From Assimilation to Zionism* [online]. Indiana Univ Pr, 1993 [cit. 15.7.2013]. Dostupné z books.google.cz: http://books.google.cz/books?id=31LMY9S8IBIC&pg=PA76&lpg=PA76&dq=Herzl+of+sephardic+origin&source=bl&ots=0_JdrfRa6a&sig=SP2V6Pf0ZHqJQZGAL0h2ui2GuDQ&hl=cs&sa=X&ei=JujjUZCRLYWCPaTsgdgb&ved=0CDUQ6AEwAQ#v=onepage&q=Herzl%20of%20sephardic%20origin&f=false

Dieckhoff, Alain. *The Invention of a Nation: Zionist Thought and the Making of Modern Israel* [online]. C.Hurst & Co. (Publishers) Ltd., 2003 [cit. 15.7.2013]. Dostupné z books.google.cz: <http://books.google.cz/books?id=Ks69eJ5VcEAC&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

Stanislawski, Michael. Jabotinsky, Vladimir. In: *THE YIVO ENCYCLOPEDIA OF Jews in Eastern Europe* [online]. [cit. 15.7.2013]. Dostupné z www.yivoencyclopedia.org: http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/Jabotinsky_Vladimir